

Svenskhet producerad genom utvisningar

– en tvärvetenskaplig studie om identitetskonstruktioner i
media

Max Waleij

Handledare: Erik Berggren

Sammanfattning

Utvisningar av personer som enligt lag inte har rätt att vistas i Sverige sker allt oftare. Sedan millennieskiftet har antalet utvisningar per år femdubblats. I media har skrivandet om utvisningar också ökat markant. I ett land som både av andra och av sig självt ansetts vara ett föregångsland när det gäller att ta hänsyn till mänskliga rättigheter och internationell rätt är detta anmärkningsvärt. Denna studie är ett tvärvetenskapligt initiativ som syftar till att förstå föreställningar om nationell gemenskap baserad på utvisningar av andra. Inte nödvändigtvis för att ogiltigförklara en nationell gemenskap som sådan, utan för att belysa hur det går till när den produceras. En sådan kunskap ger möjligheten att ta ställning till politiska val som annars inte framstår som politiska. Då en allomfattande översikt över en nationell gemenskap och utvisningar inte ryms i formatet för uppsatsen analyseras tidningsartiklar i media, som ändå kan hävdas ge en bred vy av ämnet. Genom en kombination av kvantitativ och kvalitativ analys av tidningsartiklarna ges både bred överblick och djupare förståelse av utvisningarnas produktiva och identitetsskapande egenskaper. Den kvantitativa delen utförs genom en innehållsanalys och den kvalitativa genom en diskurspsykologisk analys. Studien visar att svenskhet produceras på ett flertal sätt genom artiklarna, som alla på något sätt möjliggörs genom att kontrasteras mot en föreställd annan.

Nyckelord

Utvisning, Svenskhet, Migration, Identitet, Media, Nationalism

Förord

Jag skulle först vilja tacka Erik Berggren för en handledning som passade mig som handen i handsken. Den gav all vägledning, inspiration och uppmuntran jag behövde samtidigt som jag kände mig fri att göra mina egna val. Jag skulle också vilja tacka alla andra på Samhälls- och kulturanalysprogrammet för tre härliga år, som trots pandemin varit tre av mina bästa. Tack!

Innehåll

<u>1.</u>	<u>INLEDNING.....</u>	<u>1</u>
1.1.	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	2
<u>2.</u>	<u>SVERIGE OCH UTVISNINGAR GENOM TIDEN.....</u>	<u>3</u>
<u>3.</u>	<u>TIDIGARE FORSKNING.....</u>	<u>4</u>
3.1.	TILLHÖRIGHET OCH MEDBORGARSKAP.....	4
3.2.	KRIMINALISERING - ORDNING, RATIONALISERING OCH RENHET.....	5
<u>4.</u>	<u>TEORETISKA PERSPEKTIV.....</u>	<u>7</u>
4.1.	SOCIALKONSTRUKTIONISM, DISKURS OCH IDENTITET.....	7
4.2.	MEDIA OCH FÖRESTÄLLDA GEMENSKAPER.....	7
4.3.	UNDANTAGSTILLSTÅNDET OCH SUVERÄNITET.....	8
4.4.	MORALISKA BEGÄR OCH LÄNGTAN EFTER OSKULDSFULLHET.....	9
4.5.	MIGRATION SOM FUNDAMENTAL, GRÄNSSPEKTAKEL OCH DEMOKRATI.....	9
<u>5.</u>	<u>METOD.....</u>	<u>11</u>
5.1.	URVAL OCH MATERIAL.....	11
5.2.	ANALYSMETOD.....	12
5.2.1.	INNEHÅLLSANALYS – BREDD OCH REPRESENTATIVITET.....	12
5.2.2.	DISKURSPSYKOLOGI – DJUP OCH KOMPLEXITET.....	13
5.3.	ETISKA ÖVERVÄGANDEN OCH STÄLLNINGSTAGANDEN.....	14
<u>6.</u>	<u>INNEHÅLLSANALYS.....</u>	<u>15</u>
6.1.	KATEGORISERINGEN AV MATERIALET.....	15
6.2.	UTVISNINGAR 2010–2020.....	16

6.3.	ÖVERRISK OCH ÖVERRAPPORTERING	18
<u>7.</u>	<u>DISKURSPSYKOLOGISK ANALYS.....</u>	<u>19</u>
7.1.	NYHETSARTIKLARNA – UNDERLIGGANDE NORMER OCH FÖRESTÄLLNINGAR.....	19
7.1.1.	UTVISNINGAR OCH VÅLDSBROTT	20
	Utländsk (manlig) oförmåga	20
	Utländsk (manlig) opålitlighet	21
7.1.2.	UTVISNINGAR OCH TRAGISKA ÖDEN.....	23
	Andras hemska verkligheter.....	23
	Byråkratiska fallgröpar	25
7.2.	OPINIONSARTIKLARNA – ARGUMENT MED EGENSKAPER.....	27
7.2.1.	VILSEN SVENSKHET.....	27
7.2.2.	SUVERÄN INDIVIDUALITET	29
<u>8.</u>	<u>SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION</u>	<u>32</u>
8.1.	SAMMANFATTNING AV RESULTATEN	32
8.1.1.	NYHETSARTIKLARNAS SAMMANHANG	32
8.1.2.	FÖRESTÄLLNINGAR OCH NORMER	33
8.1.3.	ARGUMENT FÖR OCH EMOT	33
8.2.	VAD INNEBÄR UTVISNINGARNA FÖR ”OSS”? - KOMMENTARER OCH TANKAR.....	34
8.3.	FRAMTIDA FORSKNING	35
<u>9.</u>	<u>REFERENSER.....</u>	<u>36</u>
9.1.	TEORETISKA PERSPEKTIV, TIDIGARE FORSKNING & BAKGRUNDSARTIKLAR	36
9.2.	TIDNINGSARTIKLAR	38
9.3.	STATISTIK OCH REDOVISNINGAR	39

1. Inledning

Under perioden 2010–2020 skrevs 1 595 artiklar om, eller innehållande, utvisningar i Aftonbladet, Expressen och Svenska Dagbladet. Det är ungefär en artikel varannan dag. Av dessa skrevs 1 164 av artiklarna efter 2015 års ”flyktingvåg”, vilket pekar på en ökande uppmärksamhet kring utvisningar. Denna uppmärksamhet är delad i sitt fokus. På ena hållet uttrycks i tidningarna frustration och ilska, till exempel på grund av uteblivna eller för få utvisningar (Liljegren, Aftonbladet 2017; Jakobson, Dagens Nyheter 2020), medan det från det andra uttrycks hur ”Sverige är bättre än så” och påpekas hur invandrades bidrag till arbetsmarknaden gör dem förtjänta av att stanna (Osten et al, Göteborgs-Posten 2020; Skifs et al, Expressen 2017).

Flykting- och migrationsfrågan har kommit att ta en sådan plats i det offentliga samtalet att den kan betraktas som en fundamental och ständigt närvarande bakgrund och påminnelse även när frågor om till exempel skola eller arbete diskuteras. Dessa och andra samhällliga funktioner, som tillsammans reproducerar gemenskapen som kallas Sverige, beskrivs i media som hotade om inte (vissa) människor utvisas. Medias bevakning och debatt om utvisningar från Sverige, med smärtan och rättvisan kopplade till dem, påminner ständigt *alla* på insidan om gränsen och vad som finns, eller bör finnas, innan- och utanför den. Den föreställda gemenskapen som upprättas i media genom kontinuerlig förhandling är alltså svår att förstå utan att beakta den implicita eller explicita gränsen för var denna gemenskap går.

För att begripliggöra utvisningar är en förståelse för gränser central. Den vanligaste föreställningen är att gränser korsas, legalt eller illegalt, vilket sedan blir grunden för en eventuell utvisning. Med andra ord är gränser stabila entiteter som avgör vilka som får uppehålla sig på vilka platser. Att runt 20 000 människor dött när de försökt korsa Medelhavet sedan 2014 (IOM, 2020) framstår med den logiken som ett ödets tragedi, delvis självförvållat då de försökt ta sig över gränser olagligt. Att europeiska länder är högst deltagande i försvårandet för den så kallade flyktingvågen att ta sig över havet (Campbell, 2019), blir på så vis ett förvisso kontroversiellt men ändå legitimt försvar av tidigare nämnda gränser.

Om man däremot betraktar dessa gränser på ett annat sätt, blir andra saker synliga och nuvarande praktiker än mer kontroversiella. Frances Stonor Saunders, exempelvis, skriver om gränser på ett sådant sätt.

Alla gränser – linjerna och symbolerna på en karta, formationen av murar eller stängsel på marken, och de ofta komplexa förankringarna som vi organiserar våra liv med – är utläggningar om identitet. Vi konstruerar gränser, bokstavigt och bildligt, för att befästa vår känsla för vilka vi är; och vi korsar dem i sökandet efter vilka vi möjligen kan bli. De är filosofiska rum, trovärdighetsstrider, bredden av neuroser, signaturer av sociala kontrakt, lugnande inneslutningar, ärr. (Stonor Saunders, 2016, min översättning)

Gränser korsar och *skapar* med andra ord människor, inte tvärtom. De kan vara överallt och ingenstans, beroende på vilka vi är. För de som kan bli utvisade hotar gränsen som en risk från alla möjliga håll. Vid ett begånget brott, ett utgången visum, en separation, ett anställningsavtal. Detta betyder dock inte att de som inte kan bli utvisade är fränkopplade gränserna. Svenska medborgare med utländsk bakgrund påverkas i hög grad av föreställningar om vilka som bör utvisas. I gränser finns dessutom inte bara risker, utan privilegier som medborgarskap, välfärd och legitimitet. Så det som först tycks vara tragiska öden för de som korsar gränser över Medelhavet, kan lika väl tolkas som vad Stonor Saunders kallar "ett krig mot invandring, eller ett krig mot den globala vandrigen av det illegitima självet" (2016, min översättning). Utvisningar och migration blir i detta ljus det som möjliggör *både* det illegitima och det legitima självet. När "vi" talar om "de" som utvisas, talar vi alltså om oss själva, lika mycket som om andra.

Hur får man då allt att gå ihop? Hur kan man till exempel värna allas lika värde samtidigt som man bedömer att vissa inte förtjänar samma rättigheter som man själv? Argument för fler utvisningar innebär ju (oftast) inte att man frånsäger sig andra värderingar som tycks strida mot dessa argument. Detta kan tyckas paradoxalt och väcker frågan; vad innebär egentligen dessa diskussioner för "oss"?

1.1. Syfte och frågeställningar

Att förstå mer om utvisningar är alltså viktigt, inte bara för att förstå orättvisor eller upplevelser i individuella utvisningsfall, även om det är otroligt viktigt. Men det är även viktigt att förstå hur utvisningar och talet om dem faktiskt möjliggör "oss". Hur identiteter inte bara påverkas av utan delvis *produceras* genom detta. Syftet med denna uppsats är därför att identifiera relevanta tolkningsrepertoarer om utvisningar i media, för att förstå hur dessa hänger samman med och upprättar en föreställd svensk gemenskap och identitet. Genom både kvantitativ och kvalitativ analys tar studien stöd i flera olika discipliner och blir alltså en tvärvetenskaplig studie, med utgångspunkt i media-, kultur- och migrationsforskning och med inslag av politisk teori och filosofi. Studiens frågeställningar lyder således:

- Hur mycket och i vilka sammanhang skrivs det om utvisningar i tidningarna?
- Vilka underliggande föreställningar och normer finns i nyhetsrapporteringen om utvisningar och vad innebär dessa för subjektskap?
- Vilka subjektskapande egenskaper finns i de argument som används i opinionsartiklar för och emot utvisningar?

Den avslutande diskussionen baseras sedan på hur dessa föreställningar, normer och egenskaper kan förstås relationellt och som identitetsskapande mellan de utvisade och de utvisande och vad det kan innebära praktiskt, politiskt och demokratiskt.

2. Sverige och utvisningar genom tiden

För att få en blick över utvisningar i Sverige ges nedan en kortfattad beskrivning av hur lagstiftning och organisering av migration och utvisningar skett och sett ut sedan ungefär hundra år tillbaka och fram till i dag (2021).

Vid 1800-talets slut och fram till första världskriget gällde i princip fri folkförflyttning i hela västvärlden och ingen egentlig lagstiftning fanns för ”utlänningsfrågor” (Malm Lindberg, 2020;34–35; Byström & Frohnert, 2017;12). Vid första världskriget infördes 1914 års utvisningslag och 1917 års lag om passtvang och Sverige införde restriktioner som låg till grund för utvisningar av personer vars uppehälle i landet ansågs vara ”en fara för allmänheten”. Efter detta skärptes gradvis kontrollerna av utlänningsars rätt att befinna sig i landet. Ända fram till efter andra världskriget hölls de som skulle utvisas fängslade, antingen i fängelser eller fängseliknande förhållanden.

1954 års utlänningslag innebar en viss förbättring av rättsskyddet för utlänningsar, där de nu tilläts överklaga beslut om utvisning och från 1960-talet rådde en strävan i Sverige att vara ett föregångsland när det gällde att följa mänskliga rättigheter och internationella konventioner (Byström & Frohnert, 2017;106–109). Samtidigt begränsade regeringen, som alltid behöll kontrollen över flyktinginvandringen, flera gånger flyktingmottagandet när större grupper anlände och utvisade stora andelar av dessa trots kritik, bland annat assyrierna/syrianerna 1976, Bulgarieturkarna 1989 och bosnierna 1993. En spänning har alltså funnits länge mellan öppenhet och kontroll, i både debatt och beslut. Men det har också funnits en spänning mellan rättigheter och skyldigheter.

Som regelverket ser ut 2021 har endast svenska medborgare en grundlagsskyddad rätt att vara i Sverige och kan alltså inte utvisas. Utlänningslagens åttonde kapitel är det som huvudsakligen reglerar utvisningar från Sverige (Malm Lindberg, 2020;38–44). Det finns olika regler utifrån nationalitet, där EES-medborgare¹ har ett starkare skydd än de som inte är det. Medan icke EES-medborgare och deras familjemedlemmar exempelvis kan utvisas om de bedöms inte ha tillräckliga medel för försörjning, så måste en EES-medborgare bedömas vara en ”orimlig belastning för biståndssystemet” eller ett ”hot mot grundläggande samhällsintressen”. Vidare kan utvisningar ske på grunder som begånget brott, utgången eller återkallat uppehållstillstånd eller avslag på asylansökan. Antalet utvisningar har ökat kraftigt de senaste 20 åren, från cirka 5 000 per år vid millennieskiftet till cirka 20–25 000 per år under 2010-talet. Polisens egna ärenden, så kallade polisavvisningar, ökade också explosionsartat 2016 utan motsvarande ökning för andra kategorier (Malm Lindberg, 2020;63–64). Hittills i år (april, 2021) har Polisen redan, på eget beslut, avvisat strax under 25 000 personer (Polisen, 2021). Vad ökningen

¹ EES-medborgare har ett medborgarskap i någon av EU-medlemsstaterna, alternativt i Island, Liechtenstein eller Norge, och har rätt till fri rörlighet inom EES-området, vilket är inom dessa staters geografiska territorium.

beror på är en fråga vars helhetssvar inte ryms i denna studie, men några saker som kan tänkas ha påverkat utvisningar i Sverige under 2010-talet, och medias bevakning av dem, är bland annat Sverigedemokraternas växande inflytande i politiken, ”flyktingkrisen” 2015 och den tillfälliga lagen som begränsade möjligheten att söka asyl i Sverige. Även saker som terrordådet på Drottninggatan i Stockholm 2017, eller de utökade teknologiska möjligheterna för organisering på EU-nivå, med ökad kontroll över migrationen och ofta med rasistiska undertoner (M’charek et al, 2014), kan tänkas ha påverkat.

3. Tidigare forskning

Forskningen kring utvisningar fokuserar mestadels på upplevelser och konsekvenser för de som utvisas. Den forskningen är av nytta även i denna studie och kombineras med forskning som fokuserar mer på de som utvisar, vilken är mer sällsynt men inte obefintlig. Forskningen används senare, tillsammans med de teoretiska perspektiven som följer, i analysen och den avslutande diskussionen.

3.1. Tillhörighet och medborgarskap

Medborgarskap är ofta centralt i förståelsen av stater och nationalism. Forskning kring utvisningars påverkan på majoritetsbefolkningens identitetsskapande är dock relativt sällsynt, menar Bridget Anderson, Matthew J. Gibney och Emanuela Paoletti (2011;548). I en tid då innehåll i medborgerliga rättigheter blir grumligare, till exempel genom EU-medlemskap eller graderad rätt till välfärd, framhåller de att utvisningar blir mer betydelsefulla som tydlig gräns mellan medborgare och icke-medborgare. En utvisning visar alltså inte bara vem som inte är medborgare utan även vem som är *otillräcklig* eller *olämplig* som medborgare (Anderson et al, 2011;555). Anderson et al (2011;556–557) studerar en brittisk kontext genom både juridiska och kulturella observationer, och menar att civilbefolkningen där inkluderas allt oftare i utvisningsarbete och gränskontroller, exempelvis genom närvarorapportering från lärare på universiteten eller rapportering av nya adresser från hyresvärdar. Sådana rapporter och förhållningssätt till gränskontroller ses alltmer som en medborgerlig skyldighet och ett tecken på ”brittiskhet”. Detta främjas ytterligare genom tv-serier som skildrar gränsbevakning och gör möjligheten att erhålla medborgarskap alltmer knutet till kulturell tillhörighet, snarare än byråkratiska procedurer. Det skulle därmed kunna tänkas att även tidningsartiklar, likt denna studies, fungerar befrämjande av en sådan utveckling då de också riktar sig till civilbefolkningen. I ett liberalt samhälle som Storbritannien, där folket uppfattar sig som respekterande av integritet och individuella rättigheter, upplevs dock utvisningar ofta som upprörande för lokalbefolkningar även om de annars står bakom statens migrationspolitik (Anderson et al, 2011;556–559). Liknande tendenser, att rikta sig mot statliga myndigheter i individuella utvisningsfall, framkom även i denna studies svenska tidningsartiklar. Det intressanta i många brittiska kampanjer mot utvisningar, är att de *inte* riktar sig mot erhållande av

medborgarskap. Ibland används tal om mänskliga rättigheter, med det är mycket vanligare att tala om att de som ska utvisas har en väsentlig plats i, och bidrar till, lokalsamhället. Även om detta kan leda till önskade utkomster för individerna i dessa situationer, ska det inte automatiskt ses som en vinst för ”progressiva” krafter i kampen mot staten. Det som samtidigt sker är att man överger lagliga kriterier för att tillgodose normativa kriterier från det omgivande samhället, menar Anderson et al (2011;559–560). Ett sådant främjande av normativa kriterier för inkludering är framträdande även i denna analys, där de utvisades ”passande” egenskaper framhävs.

I en svensk kontext, har Maja Sager (2011) genom intervjuer med gömda asylsökande analyserat hur man kan förstå Sverige och den svenska välfärdsstaten genom deras upplevelser. Sager (2011;147–149) menar att papperslösa och asylsökande förvisso har blivit mer synliga i offentligheten, i och med att neoliberala policys och tankesätt blivit alltmer ingrodda i det svenska samhället, men att detta tyvärr inte innebär en ökad uppmärksamhet ägnad att lindra dessas utsatthet och exkludering från rättigheter utan snarare tvärtom, med en normalisering av denna exkludering. Papperslösa försöker enligt Sager frigöra sig från den maktlöshet som följer av denna exkludering genom olika strategier. Enligt den neoliberala dramaturgin försöker de till exempel visa hur de anpassar sig till svenska normer kring genus och sexualitet och reflekterar kring och identifierar sig med bidrag till arbetsmarknaden. På så vis liknar resonemanget det som Anderson et al (2011) för, men denna gång är det de asylsökande som ämnar visa sina normativa egenskaper utifrån neoliberal ideal. Detta var framträdande i vissa av denna studies tidningsartiklar, där utvisningar framställdes som orättvisa när den utvisade hade ”rätt” inställning till arbete eller en eftertraktad kompetens.

3.2. Kriminalisering - Ordning, rationalisering och renhet

Från ett medialt perspektiv, har Clemence Due (2010) utfört en diskursanalys av ”hard news”, nyhetsartiklar utan uttalat ställningstagande och som ger ett objektiva intryck. Syftet med undersökningen är att identifiera hur majoritetsbefolkningen, (vita) australiensare, genom media får sitt inflytande i politiken legitimerat och hur de marginaliserades försök till legitimitet motverkas genom att de porträtteras som kriminella, improduktiva och primitiva (Due, 2010;142–144). Flyktingar och asylsökande framställs som suspekta, med fokus på de ”olagligheter” de sysslar med och hur detta problem bör vara en allmän angelägenhet, likt studien av Anderson et al (2011). Genom sådan rapportering, menar Due (2010;179–180) att gränskontroll och rasistisk diskriminering möjliggörs och att detta ofta rättfärdigas utanför lagar och konventioner. Även Due ger alltså en bild av hur neoliberal ideal ser ut, tillsammans med (vit) nationalism. Framför allt i nyhetsartiklar om våldsbrott kunde liknande tendenser till misstänkliggörande identifieras även i analysen av svenska tidningsartiklar.

Ur en annan vinkel, menar Vanessa Barker (2018) att den typ av exkludering som beskrivits ovan inte självklart kan härledas till neoliberalism i en svensk kontext, utan att

sådan exkludering är fundamental även i välfärdssystemet som Sverige haft sen länge. Genom en analys av statliga policydokument, lagliga ramverk, historiska uppgifter, nationell medierapportering och statistik, ställer hon dessa i relation till Sveriges stängning av gränsen under den så kallade ”flyktingkrisen” 2015. Barker (2018;30–33) kommer fram till att kriminaliseringen sker därför att de som befinner sig på ”insidan” av välfärdsstaten i en upplevd kris i första hand försöker skydda den sociala tryggheten som denna innebär, även om det innebär ökad otrygghet för de som lever på ”utsidan” av den. Detta fenomen kallar Barker för *välfärdsnationalism*, som hon använder tillsammans med *straffnationalism*. Straffnationalism är vanligt i demokratiska samhällen och hänger ihop med massmigration, enligt Barker (2018;79–80), som återigen använder flyktingvågen 2015 som exempel, men även när flyktingar från forna Jugoslavien kom på 90-talet. Denna straffnationalism bevarar materiella tillgångar och en känsla av tillhörighet samtidigt som den skapar social och spatial trygghet på basis av ”rätt” typ av anknytning, identitet och medborgarskap. Man straffar alltså de som inte anses uppnå, eller vara kapabla att uppnå, en acceptabel nivå av bidrag till välfärden och på så vis begränsar och motverkar man oönskad migration. I analysen av nyhetsartiklarna i denna studie kunde en sådan återkommande önskan att med utvisning straffa de med ”fel” anknytning identifieras.

Också med fokus på kriminalisering, har Shahram Khosravi (2009) utfört en etnografisk studie i Sverige, där han intervjuat flyktingar, poliser och personal på flyktingförvar. Genom denna kriminalisering blir flyktingars inspärning och utvisningar en fråga om nationell säkerhet, samtidigt som teknikerna som används mot samma flyktingar rationaliseras och humaniseras. Ett exempel är genom ”sociala samtal” på förvaren, genom vilka flyktingar mer eller mindre övertalas att ”frivilligt” medverka till sin utvisning. ”Valet”, och konsekvenserna, blir på så vis flyktingens ansvar, och står oftast mellan utvisning och inspärning på obestämd tid (Khosravi, 2009;45–47). Precis som denna studie kommer visa, menar även Khosravi (2009;48–50) att kriminaliseringen av flyktingar fungerar konstituerande av rationella och etiska subjekt, vilka är motsatsen till de han benämner ”anti-medborgare”. Dessa anti-medborgare skapas inte enbart med rasistiska föreställningar utan har även en genusdimension. Muslimska män föreställs mer benägna än muslimska kvinnor att bryta mot svenska normer och värderingar. De porträtteras som innehavare av en ”primitiv maskulinitet”, som var väl synlig även i denna studies tidningsartiklar, framför allt i samband med våldsbrott. Att utvisa dessa, men även andra, kan enligt Khosravi (2009;52) förstås som ett försök att avlägsna den ”kroppsliga förorening” som anti-medborgare medför och därmed upprätthålla ett ”rent” samhälle.

Sammanfattningsvis visar forskningen att utvisningar har ökat markant i antal och betydelse, och har kommit att bli alltmer centrala både i offentligheten och vardagen (Anderson et al, 2011). Förklaringarna till det varierar, där vissa pekar på neoliberala tendenser och ideologi (Sager, 2011; Due, 2010), medan andra hänvisar till beskyddandet av resurser (Barker, 2018). Många tycks däremot överens om att migration och migranter på olika sätt kriminaliseras (Due, 2010; Barker, 2018; Khosravi, 2009), vilket fungerar

som legitimerande av exkludering, ojämlikhet, rasism och avsteg från rättighetskonventioner. I förlängningen möjliggör och legitimerar detta även en hierarkisk ordning och antonyma subjekt som porträtteras som rationella och humana (Due, 2010; Khosravi, 2009).

4. Teoretiska perspektiv

Analysen i denna studie har vissa teoretiska utgångspunkter som är viktiga att klargöra, både för förståelse och transparens. Därför presenteras nedan hur författaren tar ställning till verklighet och kunskap. Sedan presenteras ett teoretiskt perspektiv om föreställda gemenskaper, följt av teorier kring undantagstillstånd, suveränitet och moraliska begär. Avslutningsvis introduceras även teorier kring gränser, migration och politik.

4.1. Socialkonstruktionism, diskurs och identitet

I analysen är utgångspunkten att världen, såvitt människor kan förstå den, är socialt konstruerad. Det innebär ett ifrågasättande av förgivettagna förståelser för hur saker är och fungerar (Burr, 2015;2–3). Man ifrågasätter alltså det som till synes är naturligt. Medan en essentiell ingång till studieobjektet söker svar *inom* objektet, söker en socialkonstruktivistisk ingång svaret *utanför* det; hur objektet hänger samman med processer och andra saker runt omkring (Burr, 2015;11–12). När det kommer till hur man kan veta saker, det vill säga synen på kunskap, utgås det i denna studie från att man inte kan veta någonting om världen utanför de beskrivningar vi har av den (Burr, 2015;24–25). Dessa beskrivningar, tillsammans med metaforer, representationer, bilder och berättelser bildar *diskurser*, eller *tolkningsrepertoarer*, genom vilka vi förstår det aktuella objektet (Burr, 2015;74–79). Detta ska dock inte förstås som att människor är fria att själva bestämma vad världen och verkligheten är. Att betrakta världen som socialt konstruerad förnekar inte att det finns en verklighet utanför vår kunskap om den, utan endast att vi inte har tillgång till denna (Burr, 2015;101–108). Även människor inkluderas i det här resonemanget, vilket innebär att begreppet ”identitet” föredras framför exempelvis ”personlighet”, eftersom identitet anspelar på det sociala sammanhanget och inte en inre essens som begreppet personlighet implicerar.

4.2. Media och föreställda gemenskaper

För att förstå varför just tidningsartiklar kan anses vara viktiga i analysen av nationell gemenskap, presenteras nedan teori kring tidningars ursprung och hur de kan förstås utanför sitt självutnämnda syfte.

Uppkomsten av nationens föreställda gemenskap bör sökas i den grundläggande strukturen i två former av framställning som hade stor framgång under 1700-talet, menar Benedict Anderson (1993;36–46), nämligen romanen och tidningen. I dessa gavs läsarna

möjlighet att föreställa sig band mellan ett stort antal människor utan en direkt koppling till varandra. Alltså historier om hur till exempel personen A har en relation till personen B, som i sin tur har en relation till personen C, som känner personen D. Vissa av dessa har en direkt relation med varandra, som A och B, medan andra skulle kunna passera varandra på gatan utan att veta om sina gemensamma relationer, som A och D. För läsare presenteras och begripliggörs dock dessa samband och en indirekt och abstrakt gemenskap blir möjlig. I den sociologiska enheten som samhället är, kunde på så vis en föreställd gemenskap skapas mellan främlingar genom att läsa och förstå samma berättelser i massupplagor av romaner och tidningar. Gränsen måste dock dras någonstans i alla gemenskaper. I sökandet efter så stora marknader som möjligt, försökte tidningarna i text binda samman så många liknande språk som möjligt. De som kunde läsa och förstå dessa texter insåg så att *just de* var förbundna med de ofantligt många, men ändå begränsade antal andra, som också kunde läsa och förstå dessa. Detta gav också språket en fasthet den innan boktryckarkonstens intåg på 1500-talet inte haft, vilket även gav de läsande subjekten en relation till tidigare generationer som dittills inte varit möjlig. De fick på så vis även en gemensam och hållbar historia, vilket är grunden till den nationella gemenskap vi föreställer oss idag (Anderson, 1993;52–56).

4.3. Undantagstillståndet och suveränitet

Giorgio Agamben (2005, 2010) har analyserat vad undantagstillstånd innebär och hur det hänger ihop med suveränitet, vilket är till hjälp när man vill förstå den politiska viljan att utvisa. Undantagstillstånd är när regerande tillfälligt utförs utanför ordningen, som lagstadvande, verkställande och dömande makt. Sedan andra världskriget har detta blivit en standardiserad praktik, till exempel i ”kriget mot terrorismen”, där människor spärras in utan rättsliga grunder. I praktiken möjliggör detta undantagstillstånd utplåningen av politiska motståndare och hela kategorier av medborgare som inte anses kunna integreras i samhället, utan att bryta mot några lagar (Agamben, 2005;17–24). Ett vanligt missförstånd, menar Agamben (2010;30–40), är att undantaget drar sig undan regeln. Snarare får regeln sin kraft genom relationen *till* detta undantag. Undantaget blir på så vis den tröskel som möjliggör ordningens giltighet. Utvisningen kan även den ses som en sådan tröskel, som möjliggör medborgaren. Migranter är således det vandrande undantag som upprätthåller de som *inte* är migranter. Det betyder att det föreställda ”sambällsfördraget”, där undersåtarna överger sina naturliga rättigheter för beskyddet från suveränen, framstår som falskt. Suveränens makt ligger i stället i ”bevarandet av sin naturliga rätt att göra vad som helst med vem som helst, [...] Det suveräna våldet är egentligen inte grundat på ett fördrag, utan på den uteslutande inneslutningen av det nakna livet i staten” (Agamben, 2010;117). Suveränitet riktar sig alltså *utåt*, inte *inåt*, vilket vanligen är definitionen av suveränitet. Enligt Agamben (2010;132–135) är detta av yttersta vikt för att förstå den moderna demokratin med dess biopolitiska kallelse. I och med demokratin, fördelades suveräniteten såväl som utsattheten i alla kroppar, vilket

innebär att *alla* i viss mån riskerar exkludering. Den politiska konflikten har därför kommit att cirkulera alltmer kring liv och kroppen, då det är där lagen får sin kraft och möjligheten att kunna vara bärare av rättigheter avgörs. Suveräniteten upplevs alltså som mer eller mindre konstant hotad och att upprätthålla och försvara den innebär att dominera över andra. Suveränitet innebär alltså inte bara självbestämmande, utan också att exkludera, i detta fall genom utvisningar.

4.4. Moraliska begär och längtan efter oskuldsfullhet

I tidningsartiklarna skildras många tragiska öden, ofta ur ett till synes empatiskt perspektiv. Miriam Ticktin (2017) skriver om vad som kan kallas moraliska begär. Hon använder sig av begreppet "innocence", här översatt till "oskuldsfullhet". Ticktin (2017;577–578) menar att denna oskuldsfullhet inte kan förstås som direkt befattad med politik, makt eller organiseringen av kollektivt liv, utan snarare definieras som fri från både det "världsliga och ovärldsliga". Denna negativa frihet *från*, är så fri att oskuldsfullheten verkar tom på innehåll. På så vis iklär den sig moralisk och epistemisk renhet. Det är här den politiska potentialen ligger. Oskuldsfullheten, som föredrar vissa mer än andra, såsom barn eller kvinnor, är en del av en begreppslig apparat som värdesätter de mest naiva, passiva och barnlika, samtidigt som den möjliggör en annan klass av människor som dessa oskuldsfulla blir beroende av. Så oskuldsfullhet är visserligen värdefull, men den delar också begreppsligt rum med *ynklighet*, och en politik baserad på ynklighet är knappast jämlik (Ticktin, 2017;581–582). Oskuldsfullhet väcker också begäret att beskydda, vilket gör lidande till en uppgift, då det inte passar in i konstruktionen av det liberala, humana och sekulära samhället. Paradoxalt nog används detta lidande både som redskap och mått. Som rationellt redskap i krig, medan snarlika handlingar, till exempel tortyr, ses som mått på barbari i andra sammanhang. Oskuldsfullheten använder sig av spänningen mellan dessa uttryck för lidande för att göra en moralisk distinktion mellan lidanden som är opåkallade (oskuldsfulla) och de som är ofrånkomliga (nödvändiga) (Ticktin, 2017;585–587).

4.5. Migration som fundamental, gränsspektakel och demokrati

Medborgarskap och likhet inför lagen betraktas ofta som komponenterna genom vilka liberala nationsstater förstår politisk agens och rättigheter. Thomas Nail (2015;187) menar att denna tanke om medborgarskap och jämlikhet blir allt svårare att förena med faktumet att allt större andelar av människorna inom stater lever i en permanent och strukturell ojämlikhet. På många sätt likt Agamben (2010), menar Nail (2015;191–196) att "migranten" är det kollektiva namnet på alla politiska figurer i historien som har blivit territoriellt, politiskt, juridiskt och ekonomiskt förflyttade som ett villkor för den sociala expansionen av makt. Således har migranter alltid varit aktiva, inte bara i att söka inkludering, utan också i att skapa kosmopolitiska (världsomfattande) alternativ, vilket vanligtvis nationsstater tar äran för. De lösningar som nationsstater och världssamfund

konstruerar fungerar dock mer som instrument för bevarandet av kapital och intressen för *sina* medborgare än för hela världens befolkning. FN, till exempel, definierar rätten att lämna ett territorium som en mänsklig rättighet men inte att beträda ett territorium. Mäktiga nationsstaters republikanska kosmopolitiska projekt är alltså bara den mest reaktionära delen av kosmopolitismen och är inte sant kosmopolitiska om inte migration erkänns som *fundamental* i politiken och inte som ett undantag.

Migration som undantag är alltså det som möjliggör gränsen. Det gör det också möjligt att legitimera exkludering genom att upprätthålla gränsen och därmed producera (olaglig) migration som begreppslig och synlig kategori. Detta kallar Nicholas De Genova för "border spectacle", eller "gränsspektakel" på svenska (De Genova et al, 2014;66). Dessa gränsspektakel transformerar vissa kroppar i rörelse till illegala och andra till legala. Via detta blir migration politiskt styrbart, där det illegala kombineras med andra anordningar som väntan, avslag, pappersarbete och intervjuer. Spektaklet produceras dock inte bara från statens sida, i en dikotomi mellan stat och migration. Det är inte en samling uppfattningar, utan snarare en social relation mellan de som *förmedlas* av dessa uppfattningar. På denna arena möts dessa förmedlade subjekt i konflikter och möten. Förutom stater, med gränsbevakning och säkerhet, finns också de som intresserar sig mer för ett perspektiv där migranter ses som offer som behöver räddas. Detta gränsspektakel producerar en annan slags herdolik makt, likt den Ticktin (2017) beskriver, som ofta tar sig uttryck i internationell rätt och mänskliga rättigheter. Producingen av en sådan "humanitär gräns", genom media och kampanjer, kontrasterar sig mot det tidigare nämnda spektaklet som fokuserar på säkerhet. Detta innebär dock inte en automatisk konflikt dem emellan, utan allt oftare flyter de snarare ihop till hybrider, där militära aktioner har inslag av humanitära insatser och statsbildning, samtidigt som humanitära aktioner använder säkerhetslogik och praktik (De Genova et al, 2014;67).

Den föreställda spänningen mellan migranternas, staters och inhemska befolknings intressen grundas oftast i falska dilemman, förklarar Stefan Jonsson (2020). Bevarandet av välfärdssystem hotas till exempel inte av solidaritet med flyktingar (se även Hansen, 2017), och ökad fascism kan inte förklaras vara en naturlig följd av ökad migration (se även Mudde, 2010). Det senare har exempelvis varit en motivering till att bedriva policys som paradoxalt och obekvämt nog liknar det man säger sig vilja undvika när man kraftigt begränsar migration. Jonsson menar att dessa falska debatter ändå säger oss någonting, nämligen att vår politiska framtid i Europa hänger på hur vi förstår migration och migranternas närvaro. Antingen förstås migration som det undantag som beskrivits tidigare, med den rasism och fascism det innebär, eller som ett kontinuerligt exempel på mänsklig rörlighet. I det andra fallet kan framtiden visualiseras som kosmopolitisk och transnationell. Precis som Nail (2015), menar Jonsson (2020;206–208) att vi då behöver se migration som en politiskt institutionell del av samhället. Inte så att migranternas agens antas vara på en jämlik nivå, men det faktum att regeringar ser migrationen som en kritisk uppgift indikerar ändå att migrationen tränger sig på det politiska.

Att migrationen skapar en kris för EU och dess medlemsstater beror dock inte på att den faktiskt hotar suveräniteten i dessa länder, utan att den på basis av föreställda dilemman tvingar dessa att omförhandla sin relation till sitt medborgarskap, men också till internationell rätt och mänskliga rättigheter. Det skapar alltså ett falskt dilemma att välja mellan ett Europa som skyddar sina gränser och ett som upprätthåller mänskliga rättigheter. Om asylrätt och suveränitet framstår som motstridiga intressen beror det alltså inte på att det finns någon historisk sanning i det, utan på en form av antimigrationsideologi och idéer om eurocentrisk vit överlägsenhet (Jonsson, 2020;214). Detta leder till att migranter förvisso (ibland) räddas undan död och lidande enligt mänskliga rättigheter, men bara för att sedan bli utvisade. Att förändra detta, avslutar Jonsson (2020;215–217), kräver att vi erkänner vad vårt samhälle *inte* är, alltså ett samhälle där migration är normalt och migranter kan åtnjuta mänskliga rättigheter. Endast genom att skapa kunskap om den våldsamma naturen som migrationsregimen nu utövar, kan ett annat samhälle komma till.

5. Metod

I följande del sammanfattas och beskrivs de sätt som studien har förberetts, utförts och analyserats på. Inledningsvis presenteras hur och vilket material som samlats in. Sedan följer en beskrivning av de två analysmetoder som använts på materialet och dessas nyckelbegrepp.

5.1. Urval och material

Sättet människor presenterar information om sig själva på uttrycker lika mycket, eller mer, hur de vill framställa sig som hur de faktiskt är (David & Sutton, 2016;161). Lovise Haj Brade (2015) tar detta ännu ett steg, och menar att man kan förstå mycket om människors identitet utifrån hur de presenterar, eller inte presenterar, sig själva även med hjälp av *andra*. Tidningsartiklar om utvisningar passade därför studien då dessa kan hävdas, oberoende av forskaren, beskriva föreställningar kring ”passande” och ”opassande” subjekt. I vetenskap bedöms massmediernas innehåll sällan vara trovärdiga som resurs, men desto mer användbara som ämne. Detta eftersom textmaterialet skapas inom ramen för författarnas moraliska föreställningar (David & Sutton, 2016;163), vilket också är vad denna studie sökt finna. Studiens empiri har samlats in genom Linköpings universitets databas *Mediearkivet* i form av tryckta tidningsartiklar med utvisningar inkluderade, från tre av de största tidningarna Aftonbladet, Expressen och Svenska Dagbladet mellan 2010–2020. Totalt valdes således 1 595 tidningsartiklar ut innan kodning och analys. Förutom att tidningarna är bland de största så representerar de också, enligt sig själva, de tre klassiska politiska ideologierna, det vill säga Aftonbladet som socialdemokratisk, Expressen som liberal och Svenska Dagbladet som moderat. Dessa tre tidningar kan därför hävdas täcka de mest dominerande framställningarna och argumenten om utvisningar.

Motiveringen till att dessa textuella data använts, i stället för exempelvis intervjuer, var delvis att tillgängligheten till dessa var mer gynnsam men också därför att dessa är ”icke-reaktiva” (David & Sutton, 2016;159). Det innebär att materialet inte ändras till följd av den forskning som utförs, vilket inom diskurspsykologin anses vara en fördel (Winther Jørgensen & Phillips, 2000;117). Ännu en fördel är de goda möjligheterna att korsreferera och jämföra mellan många olika artiklar.

5.2. Analysmetod

I analysen av materialet kombineras två analysmetoder. En inledande innehållsanalys ger en bred bild av materialet och denna fördjupas sedan i den diskurspsykologiska analysen, som baseras på resultaten från innehållsanalysen. Nedan presenteras en sammanfattning av analysmetoderna och dessas nyckelbegrepp, tillsammans med motiveringar till valet av dessa och hur de använts.

5.2.1. Innehållsanalys – bredd och representativitet

Analysen inleds med en innehållsanalys med både kvantitativa och kvalitativa komponenter. En innehållsanalys passar när det finns ett större textmaterial som ska brytas ner på ett systematiskt sätt och även när konstans eller förändring över tid eftersöks (Boréus & Kohl, 2018;50–51). Avsikten med detta är att undersökningen av materialet blir konsekvent för alla dess delar. Med andra ord kommer man åt relativt lättillgängliga aspekter av materialet men inte dess djup. Tanken är att innehållsanalysen i denna studie ger denna bredd, medan den diskurspsykologiska analysen bidrar med djup.

Innehållsanalys medför kodning och tematisering av analysmaterial. I den här analysen kodades och tematiserades två olika textkategorier, nyhetsartiklar och opinionsartiklar. Nyhetsartiklar är av beskrivande karaktär och uppfattas lätt som objektiva medan opinionsartiklar är medvetet riktade och argumenterande texter. För att få en överblick av vad de flesta nyhetsartiklar med utvisningar inkluderade handlade om och för att identifiera eventuellt tidsfärgade aspekter (Boréus & Kohl, 2018;55), bestämdes kodningsenheterna först efter läsning av ungefär hundra artiklar utspridda över tidsperioden. *Kodschemat* som därefter valdes ut, alltså hur artiklarna fördelades i kategorierna, eller *kodningsenheterna*, baserades på de *juridiska* motiveringarna till utvisningarna i fråga (Boréus & Kohl, 2018;58–60). Dessa juridiska kodningsenheter delades upp i ”våldsbrott”, ”bristande grund till uppehälle” och ”brott som ej var fysiskt riktade mot annan person”. För att få en stringens i studien har dock kodningsenheternas juridiska termer ersatts i enlighet med nyhetsartiklarnas dominerande språkbruk, till ”våldsbrott”, ”tragiska öden” och ”stöld med mera” i innehållsanalysens diagram. Genom att följa dessa juridiska kodningsenheters tråd fastställdes en relativt smal och kvantitativ grund till följande innehållsanalys (Braun & Clarke, 2006;88). Den andra kategorin, opinionsartiklarna, delades upp i två kodningsenheter, negativt- respektive positivt

inställda gentemot utvisningar. Motiveringen till det var att det ansågs troligt att artiklar som uttrycker åsikter bör ha dessa två positioner, även om argumenten varierar.

Valen av teman har sedan gjorts abduktivt, där hypoteser kombinerats med induktiv tolkning (Braun & Clarke, 2006;84). För att komma så nära empirin som möjligt har analysens teman identifierats utifrån kodningsenheternas frekvens. Med andra ord har till exempel nyhetsartiklarna som analyserats under ”utvisningar och våldsbrott” valts ut från de tidningar och år då det rapporterades mest om detta. Detta för att anlägga en kvantitativ riktning för analysens teoretiska fokus. Utifrån denna kvantitativa riktning valdes teman ut på ett kvalitativt sätt för att analysera *hur* det skrevs om utvisningar vid just dessa högfrekventa tillfällen. Temana identifierades således på en latent nivå (Braun & Clarke, 2006;84–85), vilket innebar att söka de outtalade idéer och antaganden som texterna byggde sina resonemang på. Kombinationen av kvantitativ kartläggning och kvalitativ tolkning bidrog så till en målinriktad utforskning av det abstrakta och komplexa ämne som utvisningar och svenskhet tillsammans bildar (Braun & Clarke, 2006;92–93).

När det kommer till sökningen, har alla tre utvalda tidningarnas tryckta tidningsartiklar som innehåller orden ”utvisning” eller ”avvisning” mellan 2010–2020 inkluderats. Av praktiska skäl har artiklar som innehåller ”sport”, ”fotboll” och ”hockey” uteslutits. Inget utöver antalet artiklar har räknats. Även orden ”utvisa” och ”avvisa” uteslöts, då dessa ofta användes i irrelevanta sammanhang som skulle göra insamlingsarbetet för tidskrävande. Vid slutförandet av kodningen dubbelkodades de hundra första artiklarna för att kontrollera intrasubjektiviteten, alltså att se ifall bedömningen blev likadan som första gången (Boréus & Kohl, 2018;60–62). Endast tre artiklar ändrades, vilket ansågs godtagbart då studien inte eftersträvar exakta siffror utan grova mått på skillnader.

5.2.2. Diskurspsykologi – djup och komplexitet

Fokus på språk är något som kan hjälpa oss att se vilka funktioner dessa producerar för den som talar (Potter & Wetherell, 1987), vilket är användbart när man vill undersöka hur människor konstituerar sig själva (och andra) i en specifik kontext. Diskurspsykologin förkastar alltså kognitivismens idé om att attityder skapas inombords och utifrån perception. I stället skapas attityder genom *sociala aktiviteter*, där språk och affekt är medel som utför specifika funktioner (Winther Jørgensen & Phillips, 2000;100–101). Genom att applicera en sådan metod på studiens tidningsartiklar, blir målet alltså inte så mycket att utläsa vilka attityder som ”finns” gentemot de utvisade, utan att se hur språket och känslorna i texterna om utvisningar producerar vissa funktioner för de som talar. Med andra ord funktionen att bli/vara ”vi”, till skillnad från ”dem”.

Det finns faktorer som är konstituerande men ligger utanför den diskursiva sfären (Winther Jørgensen & Phillips, 2000;105). Nationalism konstitueras exempelvis inte bara diskursivt utan även genom statligt våld och materiell styrka. Däremot blir den endast

meningsfull inom det diskursiva. Diskurspsykologin skiljer sig delvis från diskursteorin, då denna kritiserar för att ofta behandla diskurser nästan som naturkrafter med kausala samband. I stället pendlar man mellan den poststrukturella tesen om jaget som ett diskursivt subjekt och det interaktionistiska antagandet att människor aktivt använder sig av diskurser och inte enbart är bärare av dem. Inom diskurspsykologin är jaget alltså socialt och inte en isolerad, autonom agent (Winther Jørgensen & Phillips, 2000;105–108). Detta jag uppstår, omvandlas och blir material för förhandlingar i sociala praktiker. På så vis grumlans gränsen för den yttre och inre världen och jaget blir något som distribueras. Detta betyder dock inte att man börjar om från början varje gång man talar, utan att en identitet man gett uttryck för vid en tidpunkt är som ett sediment av tidigare diskursiva praktiker. På så vis får identiteter en viss kontinuitet. Denna kontinuitet kommer till när man tillfälligt väljer en version av jaget av de alternativ som finns, i en så kallad *tillslutning*. Tillslutningen möjliggör i sin tur kollektiva, gemensamma identiteter, exempelvis ”svenskar”, som dock fortfarande är tillfälliga och kan upplösas.

Ett begrepp som ofta förekommer i diskurspsykologi är *tolkningsrepertoar*. Det har samma innebörd som diskurs, men ordet anspelar på möjligheter till agens och på diskursbegreppets tendens att bli en egen abstrakt storhet (Winther Jørgensen & Phillips, 2000;114–116). I analysen läggs ingen större vikt vid den lingvistiska uppbyggnaden utan fokus hamnar i stället på den retoriska organiseringen av text och tal och hur dessa riktas mot social verksamhet. Genom detta tänker man sig inte visa om tolkningsrepertoarerna är sanna eller falska, utan hur de *konstrueras* som sanna. Alltså hur versioner blir stabila och reella. Ideologi är således diskurser som kategoriserar världen så att sociala mönster legitimeras och bevaras. Genom att visa effekten av en specifik diskurs kan man alltså visa hur en grups intressen tas tillvara på bekostnad av en annans, eller *med hjälp av* denna annan, vilket är vad denna studie ämnar visa. De *subjektspositioner* som skapas i tolkningsrepertoarerna är därmed inte bestämmande (Bergström & Ekström, 2018;269–270). Repertoarerna kan endast påbjuda dessa positioner och en förhandling finns alltid, om än inte på lika villkor.

Genom att grunda denna studies teman och analys, dels i en övervägande kvantitativ del i innehållsanalysen, dels i en kvalitativ del i diskursanalysen, är tanken att validiteten genom denna kombination stärks. Då alla studiens 1 595 tidningsartiklar inte kan behandlas i detalj, har artiklar och citat valts ut som ansågs särskilt väl återspegla det insamlade materialet i dess helhet, i enlighet med innehållsanalysen (Braun & Clarke, 2006;93).

5.3. Etiska överväganden och ställningstaganden

Då det empiriska materialet var offentliga texter tycktes det etiska ansvaret främst ligga i hur det analyserades. Det ska framhåvas att analysen inte baserats på artikelförfattarnas

avsikter utan hur dessa speglar kollektiva föreställningar. Med hänsyn till det uttrycks huvudsakligen i analysen ”vad artikeln beskriver” i stället för ”vad författaren beskriver”. Det finns även alltid en risk att en utsatt grupp, exempelvis asylsökande, får sin utsatthet reproducerad även genom forskning som menar väl. Detta är svårt att undvika när ojämlika förhållanden ska belysas men fanns i åtanke under analysen. Förhoppningen är också att denna analys kan öppna upp nya möjligheter för motstånd. En annan etisk svårighet bestod i att dekonstruera välmenande texter, alltså vilkas medvetna syfte tycktes vara att hjälpa utsatta människor. Det är inte denna studies syfte att motverka sådana krafter och intentioner, vilket ledde till både samvetsqual och tvivel inför att inkludera dessa i analysen. Dock, och som också ska visas, kan det hävdas vara av vikt att granska även sådana texter, då de förutom goda intentioner också innehåller funktioner som i värsta fall passiviserar motstånd och förändring. Detta resonemang bestämdes till slut väga tyngst, vilket ledde till att dessa texter inkluderats i analysen.

Ibland benämns handlingen när migranter tvingas från Sverige som ”avvisningar”, vilket sedan 1989 innebär att man tvingas lämna Sverige under de tre första månaderna från det att man kom, medan ”utvisningar” sker efter tre månader. I denna studie används dock inte ordet ”avvisning” för att beskriva denna praktik. Detta är ett medvetet val och ställningstagande. Att tala om att avvisa antyder enligt författaren att personen i fråga aldrig var ”inne”, eller ens ”här”, utan stoppades ”utanför”. En sådan retorik avsäger ansvar och bidrar till ett distanserat och alltför förenklat sätt att förstå gränser. Studien menar i stället att det är gränser som korsar kroppar och inte tvärtom (De Genova et al, 2014).

6. Innehållsanalys

I följande del presenteras studiens innehållsanalys. Den innehåller en sammanställning av materialet och motivering till valda teman, som sedan sätts i kontrast till tidigare publicerad statistik och material. Detta leder i sin tur vidare till diskursanalysen som analyserar dessa resultat djupare och i närmre detalj.

6.1. Kategoriseringen av materialet

Genom att gå igenom tryckta tidningsartiklar från de utvalda tidningarna från 2010–2020 kunde det konstateras att antalet artiklar skiljer sig åt till viss del. Aftonbladet har totalt publicerat 415 artiklar om utvisningar, Expressen 617 och Svenska Dagbladet 563. Dessa artiklar har delats in enligt följande kodschema.

Till att börja med har de delats in i ”nyhetsartiklar” och ”opinionsartiklar”.

Nyhetsartiklarna är uppdelade i tre kodningsenheter, ”våldsbrott”, ”tragiska öden” och ”stöld med mera”, baserade på utvisningens juridiska motivering. Kodningsenheten ”våldsbrott” innefattar när artiklarna handlar om eller nämner utvisning i samband med

fysiska våldsbrott som misshandel, mord, våldtäkt eller sexuellt utnyttjande. ”Tragiska öden” innebär artiklar som skildrar händelser, liv eller situationer som de utvisade eller potentiellt utvisade varit, eller är, med om. Till exempel hur det är att leva som papperslös eller att falla offer för byråkratiska spärrar. Kodningsenheten ”stöld med mera”, innebär artiklar som skildrar ekonomiska brott, förräderi eller fusk. Dessa kan vara sådant som fusk med uppehållstillstånd, bedrägerier eller spioneri.

I opinionsartiklarna ingår debattartiklar, ledarartiklar och insändare men även artiklar som presenterar politiska förslag eller inriktningar *utan* att kritik, alternativ eller oppositionell politik finns med. Det sistnämnda inkluderas i stället under kategorin ”nyhetsartikel” om kritik eller alternativ politik presenteras i en och samma artikel. Detta för att en artikel där en viss ståndpunkt presenteras oemotsagd, utan bredare kontext eller tolkning, kan hävdas inte kvalificera sig som neutral. Opinionsartiklarna är sedan uppdelade i kodningsenheterna ”positivt inställda” och ”negativt inställda” gentemot utvisningar. Dessa inställningar är uteslutande gällande ifall någon bör eller inte bör utvisas. Det fanns inte någon artikel som menade att utvisningar i sig är fel.

Dessa skiljelinjer blir viktiga i den diskurspsykologiska analysen, då analysen av nyhetsartiklarna fokuserar på mer eller mindre omedvetna normer i föreställt objektiva texter, medan analysen av opinionsartiklarna riktar in sig på medvetna och ställningstagande argument, ämnade att påverka.

6.2. Utvisningar 2010–2020

I nyhetsartiklarna var kategorin ”stöld med mera” den som alla tidningarna följde varandra relativt jämnt, med undantag för Svenska Dagbladets mer ingående rapportering kring företag som fuskat med arbetstillstånd. I de andra två kategorierna var skillnaderna större och artiklarna dessutom fler till antalet. I fig. 1 nedan visas antalet nyhetsartiklar med eller om våldsbrott och utvisningar.

Fig. 1

Som man kan se följde tidningarna varandra någorlunda jämnt fram till 2017, när Expressen mer än fördubblade sitt antal nyhetsartiklar om utvisningar i samband med våldsbrott. Alla tidningarna minskade i antal artiklar 2020, även om Expressen

fortsättningsvis publicerade fler än de övriga. Brott, lag och ordning ses oftast som en konservativ hjärtefråga. Man skulle alltså ha kunnat tänka sig att det borde varit Svenska Dagbladet som skulle ha dessa siffror och inte Expressen.

I den andra högfrekventa kategorin inom nyhetsartiklar, ”tragiska öden”, följde tidningarna varandras kurvor förutom mellan 2016–2017, då Svenska Dagbladet publicerade betydligt fler, som fig. 2 visar. I detta fall handlade dessa företrädesvis om asylsökande och så kallade ”kompetensutvisningar”.

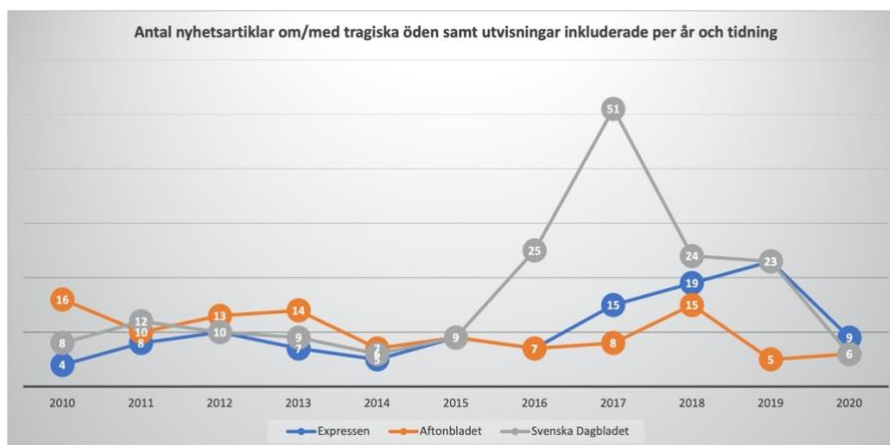

Fig. 2

Även detta kan tyckas paradoxalt, då kompetens, utbildning, onödig byråkrati och större möjligheter för företag traditionellt anses vara liberala hjärtefrågor. Ändå är dessa mer frekventa i Svenska Dagbladet och inte i Expressen.

När det gällde artiklar med negativ inställning till utvisningar följde tidningarna varandra någorlunda lika, som syns i fig.3. Aftonbladet hade en utmärkande topp 2011, då det diskuterades mycket och kritiskt kring den dåvarande flyktingpolitiken. Även Svenska Dagbladet hade en topp mellan 2016–2017. Denna topp handlade mest om de nämnda kompetensutvisningarna, som oftast problematiserade myndigheters byråkrati som beskrevs leda till att personer som ansågs ekonomiskt värdefulla utvisades, ofta inom IT-sektorn. Även negativt inställda artiklar föll i antal 2020.

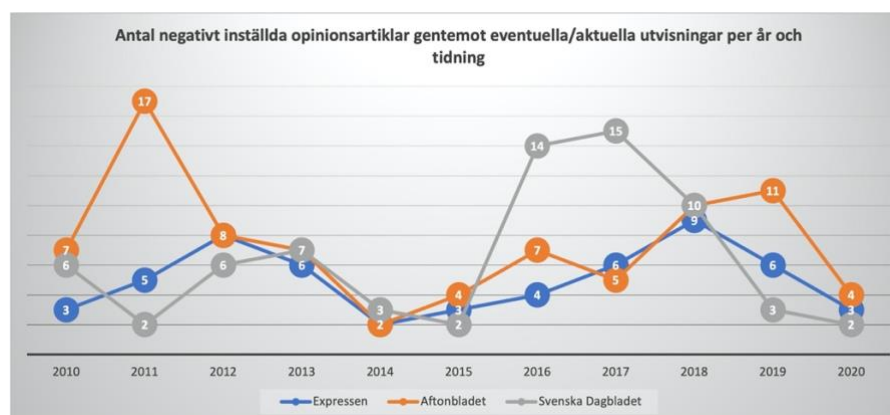

Fig. 3

Som illustrerat i fig. 4 nedan kan man se att alla tre tidningar publicerade fler opinionsartiklar med positiv inställning gentemot utvisningar efter den så kallade flyktingkrisen 2015, även om Aftonbladets ökning inte var lika stor som de övrigas.

Expressen hade den skarpaste ökningen under perioden efter 2016 fram till 2020 när alla tre minskade igen. Expressens intensifierade nyhetsrapportering om våldsbrott och utvisningar gick alltså parallellt med ökade antal positivt inriktade opinionsartiklar gentemot utvisningar. Den vanligaste bakgrunden till artiklarna var kring våldsbrott utförda av icke-medborgare och kring asyl, regelverk och (o)möjligheterna att kunna söka sig till, eller få stanna, i Sverige.

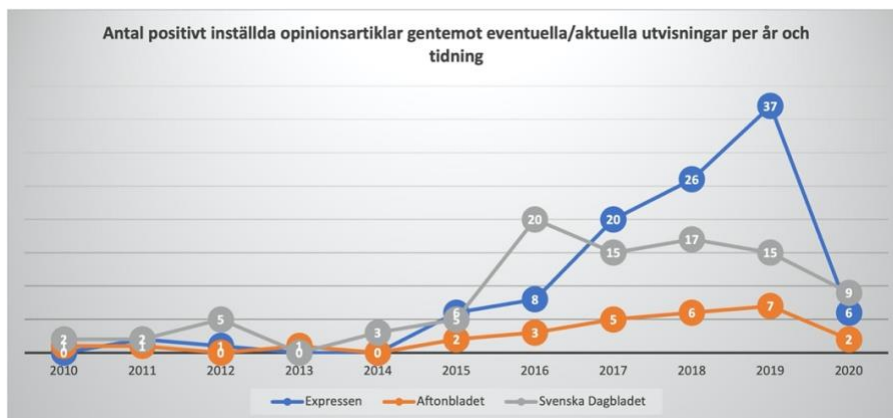

Fig. 4

6.3. Överrisk och överrapportering

Sedan den så kallade flyktingkrisen, som oftast anses ha börjat 2015, har alltså utvisningar från Sverige intagit en allt större plats i media när dessa frågor berörs. I en betydande del av fallen är det i samband med våldsbrott, ungefär 49 procent av denna studies undersökta nyhetsartiklar, trots att till exempel antalet verkställighetsärenden hos polisen på grund av brott mellan 2012–2019 bara motsvarade 5 689 av totalt 66 652 ärenden, ungefär 8,5% (Polisen, 2020). Enligt Mona Backhans och Petra Sundlöfs (2019; 49–51) genomgång av studier kring brott begångna av personer med utländsk respektive inhemsk bakgrund, på uppdrag av Brottsförebyggande rådet (Brå), finns det visserligen en överrisk att personer med utländsk bakgrund begår vad som klassificeras som grova brott, till exempel dödligt våld och rån. Däremot menar de att de främsta orsakerna till brottslighet (även) bland dessa är bostadssegregation, låg utbildningsnivå och brist på arbete eller sysselsättning, medan kopplingen till den utländska bakgrunden är relativt svag. Då utvisade individer knappast tar med sig strukturella problem när de försvinner, verkar det föreställda sambandet mellan utländsk bakgrund och brottslighet alltså vara tämligen osäkert. Överrisken bland utrikes födda har till och med *minskat*, både i absoluta nivåer och i förhållande till referensgruppen (svensk bakgrund) för ett flertal andra brottstyper, exempelvis våldtäkt, misshandel och stöld. Utövandet av våldtäkt har i stället kraftigt ökat bland personer med svensk bakgrund (Backhans & Sundlöf, 2019;49–51). Det finns alltså en del som tyder på att personer med utländsk bakgrund är överrepresenterade i brottsstatistiken, inte främst på grund av sin bakgrund utan av ojämlikhet. Oavsett är brott

i samband med utvisningar klart överrepresenterade i tidningarnas rapportering kring utvisningarna som sker.

När journalisters och politikernas framställningar om utvisningar inte har brott i fokus, ligger det ofta på de tidigare eller kommande tragiska öden som de utvisade personerna kommer erfarra eller har erfart. Dessa är oftast asylsökande, utom under den tidigare nämnda perioden då framför allt Svenska Dagbladet skrev om kompetensutvisningar. Ibland önskas att dessa individer ska få stanna i Sverige och ibland inte. Precis som offren som avbildas i samband med brott och utvisningar, är även den stora majoriteten av presentationerna av dessa tragiska öden, exklusive kompetensutvisningar, tillhörande personer som vanligen kategoriseras som kvinnor, barn och äldre (gällande barn och äldre är även dessa oftast av det kvinnliga könet). Detta trots att personer av manligt kön mer frekvent är offer för dessa slags brott, våldtäkt undantaget (Brå, 2020). Det är också nästan dubbelt så många av manligt kön som söker asyl i Sverige (Migrationsverket, 2020;39).

Medias rapportering om hur utvisningar, migranter, brott och brottsoffer samspelar och bör styras är som visat *selektiva*. De är dessutom berättelser och praktiker som *gör* subjekt. Utgångspunkten för denna studie är som bekant att dessa texter och praktiker förmedlar lika mycket, och ibland mer, om de som talar än de man talar om. Alltså att även "svensken" och inte bara de utvisade iscensätts i samband med utvisningar och berättelserna om dem. Resten av studien kommer, med hjälp av diskurspsykologi, kvalitativt analysera dessa nyhets- och opinionsartiklar om utvisningar för att se hur ett "oss" produceras.

7. Diskurspsykologisk analys

Genom diskursanalysen identifieras språk och affekt som möjliggör specifika funktioner för de olika subjektpositionerna i texterna, vilka upprättar och legitimerar föreställda skillnader. I analysen eftersöks de tillslutningar, när en gemensam och specifik svenskhet konstitueras, som de olika tolkningsrepertoarerna möjliggör. De olika teman som presenteras är grundade i innehållsanslyns kategorier men är ytterligare uppdelade i skillnader som inte rymdes i den kvantitativa analysen. Genom att basera analysen på de olika frekvenstopparna i innehållsanslyns eftersträvas en så representativ skildring som möjligt av materialet.

7.1. Nyhetsartiklarna – Underliggande normer och föreställningar

I följande text presenteras diskursanalysen av nyhetsartiklarna i det insamlade materialet. De är utvalda efter frekvensen i innehållsanslyns kodenheter för att så långt som möjligt ge en representativ framställning av materialet. Först analyseras artiklar om utvisningar och våldsbrott och sedan om utvisningar och tragiska öden. Dessa är indelade i teman som

på olika sätt belyser likheter och motstridigheter i artiklarna. Här identifieras underliggande normer och föreställningar som förekommer i texterna.

7.1.1. Utvisningar och våldsbrott

Vid nyhetsrapporteringen kring våldsbrott och utvisningar var två relaterade teman framträdande. Det första var en implicit antydning om dessa gärningsmäns oförmåga att klara av det svenska samhället och det andra var ett framhävande av deras opålitlighet. Detta sker i en tillslutning som erbjuder subjektspositionen ”svensk” särskilda funktioner, vilka följer nedan.

Utländsk (manlig) oförmåga

Följande artiklar innehåller skildringar av våldsutövare som alla dömts till utvisningar efter sina fängelsestraff. Ofta nämns utvisningen mest i förbifarten och kan sägas fungera som ett sätt att kunna identifiera personen som utländsk utan att nämna nationalitet, som riskerar att framställa artikeln som rasistiskt vinklad. Kopplingen mellan brotten och gärningsmännens olämplighet och bristande tillhörighet i Sverige görs också på andra vis.

Med den stora rubriken ”En ren avrättning”, följer en artikel om en 36-årig man, som högg ihjäl sin 21-åriga styvdotter med en yxa i Sunne 2017. Efter underrubriken ”Hjälpte inte till hemma” närmar man sig motivet för dådet.

Han har under polisutredningen sagt att han och styvdottern inte kom överens under tiden före dådet. Men något motiv till varför han hugger henne i huvudet har mannen enligt åklagaren inte kunnat ge. De andra anhöriga har i polisförhör uppgett att den 21-åriga kvinnan kritiserade styvpappan för att han inte hjälpte till hemma. [...] I domen slås det fast att det inte stämmer att han varit utsatt för hot från styvdottern: ”36-åringens egna uppgifter om varför (styvdottern) skulle ha anledning att hota honom är verklighetsfrämmande och framstår inte som trovärdiga”, står det i domen från Värmlands tingsrätt. (Rapp & Wallin, Aftonbladet 2017)

Här kan det hävdas att det väcks affekter som både skräck och avsky. Skräck i och med det kalla och känslolösa som en avrättning innebär och avsky genom att en vuxen man tar livet av en styvdotter, där ordet ”dotter” anspelar på att hon är någons barn, snarare än en vuxen kvinna. Detta kan kopplas till begäret efter oskuldshet som Ticktin (2017) beskriver. Mannens motiv antyds vara ett uttryck för hans inkongruens med svenska föreställningar om jämställdhet, där män hjälper till med hushållssysslor. Med andra ord investeras det i tolkningsrepertoaren om svensk jämställdhet *med hjälp av* en utvisning av ojämställdhet. Detta stödjer tesen Anderson et al (2011;555) för, att utvisningar förmedlar vilka som är olämpliga som medborgare även i Sverige. En tillslutning sker alltså vid en gemensam, jämställd svenskhet. Mannens egna förklaringar till dådet beskrivs som

opålitliga och ”verklighetsfrämmande”, vilket ytterligare målar upp en bild av oförmågan att förstå och anpassa sig till den svenska verklighet han lever i.

I en artikel kring ”resonemangen som styr” om våldtäktsmän tillfälligt slipper utvisning på grund av deras anknytning till Sverige, fokuseras på gärningsmännens olämpliga närvaro på en plats de inte förmår att passa in på.

Det mest uppseendeväckande fallet är en man som dömts för hundratals våldtäkter mot sin styvdotter men som inte utvisas eftersom han levt i Sverige i flera decennier och inte har någon ”*särskilt stark anknytning*” till hemlandet. [...] Våldtäktsmannen i Linköping fick stanna eftersom HD konstaterade att han ”*talat svenska förhållandevis väl och förefaller vara inriktad på en framtid i Sverige*”. [...] det handlar inte bara om våldtäktsmän som fått stanna i Sverige på grund av domen – åklagare som krävt utvisning för narkotikalangare, grova våldsbrottslingar och serietjuvar har också drabbats av bakslag i domstolarna under det senaste året. (Sjöhult, Expressen 2020)

Ifrågasättandet är ifall en sådan våldtäktsman kan ha anknytning till Sverige. Dennes dugliga svenska och framtidsplaner antyds inte vara en legitim grund för anknytning, samtidigt som samma gärningsmans bristande anknytning till sitt hemland paradoxalt nog ifrågasätts med liknande logik. Alltså att hans decennier av uppehälle i Sverige skulle ha påverkat anknytningen till sitt hemland. Konnotationen blir alltså att en hundrafaldig våldtäktsman *genom sina dåd* har bevisat var hans anknytning finns. Sedan utvidgas ”problemet” till att inte endast gälla våldtäktsmän utan även en rad andra brott. Vad artikeln kan sägas ifrågasätta är således om människor som begår dessa brott *kan* ha någon anknytning till Sverige. Med andra ord, ”så här gör inte *riktiga* svenskar”. Detta starka fokus på kriminalitet och omoderna värderingar stämmer väl överens med Dues (2010;294) beskrivning av migranters misstänkliggörande i media. Subjektspositionen ”svensk (man)” disassocieras så med handlingen våldtäkt. På så vis investeras återigen i tolkningsrepertoaren om, och en tillslutning sker vid, svensk jämställdhet men även en sexuell frigörelse som bygger på samtycke. Detta med hjälp av, i detta fall uteblivna, utvisningar.

Utländsk (manlig) opålitlighet

I nyhetsrapporteringen kring utvisningar och våldsbrott kunde även en tendens till ett mer generellt misstänkliggörande skymtas, som anspelar på idén att det kan vara ”vem som helst” (av utlänningarna) som begår dessa brott och att ”de lever mitt ibland oss”. En artikel som kan hävdas visa på det beskriver en våldtäktsman som kunde åtalas år efter dådet när han DNA-testades vid en rattfylla. Artikeln inleder med en bakgrundsberättelse om våldtäktsoffret ”Lisa”, som var på väg hem från krogen.

Flera skulle gå vidare till ett annat ställe, men jag bestämde mig för att gå hem. Jag skulle träffa en diakon nästa morgon. Hon skulle hjälpa mig att bearbeta sorgen, berättar ”Lisa”,

som egentligen heter någonting annat. Pappan till hennes barn hade något år tidigare gått bort i cancer och hon var inte färdig med sorgprocessen. (Henricsson, Expressen 2020)

Bakgrunden manar till medkänsla för kvinnan genom hennes mans bortgång och hennes association med diakonen, en andlig och förtroendeingivande figur. Samtidigt rättfärdigas att en våldtagen kvinna vistats på krogen, som annars ofta används *emot* kvinnor som blivit våldtagna, då hon inte skulle fortsätta vidare med de andra. Det antyder att även krogvistelsen var en del av sorgprocessen. På väg därifrån halkar hon och en man kommer fram och våldtar henne.

I stället för att hjälpa henne upp drog han ner sina byxor. Och hennes. [...] Mannen försvann in i mörkret. Där skulle han stanna – i sex år. [...] Mannen i fråga kom till Sverige från Kazakstan 2009. Han fick först avslag på att få stanna i landet, men 2011 fick han uppehållstillstånd för att arbeta. Medan ”Lisa” plågades av minnet av våldtäkten installerade mannen balkonger. (Henricsson, Expressen 2020)

För Lisa räckte det alltså att hon halkade, så blev våldtäkten ett faktum, vilket anspelar på den ögonblickliga faran som lurar i samhället. Där en implicit ”normal” person hade hjälpt henne upp, valde gärningsmannen i stället att ”dra ner sina och hennes byxor” och våldta henne. Där en ”normal” person alltså ser en kvinna i behov av hjälp, ser en person *som* denna våldtäktsman ett tillfälle. Sedan försvann han ”in i mörkret” och arbetade med att installera balkonger. Mörkret i det här fallet anspelar på en dold identitet, som även utlänningar som utåt sett tycks ”sköta sig” potentiellt har. Här kan alltså en motstridig föreställning identifieras. Medan många, som nämnts, beskrivs ha en oförmåga att klara av det svenska samhället, är gärningsmannen i detta exempel någon som tvärtom fungerar i arbetslivet. Han framställs dock inte som väl integrerad utan snarare som en infiltratör, en falsk identitet mitt ibland ”oss”. Dessa motstridiga föreställningar om utländska (män) och arbete investerar på så vis ändå båda två i tolkningsrepertoaren om svensk arbetsmoral. Tillslutningen sker kring en gemensam svenskhet baserad på pålitlighet men också sexuell respekt, vilket ”andra” indikeras sakna (Khosravi, 2009;52).

Nedan följer en annan artikel som skildrar ”problemet” med de brottslingar som inte kan utvisas av olika anledningar. ”Maria”, som var med i ”I lagens namn”, ett program om detta, blev utsatt för våldtäkt och misshandel av en av dessa brottslingar.

I programmet framträder en kvinna som var aktiv i en frivilligorganisation som hjälper nyanlända. I den verkligheten kom hon i kontakt med en man som våldtog och misshandlade henne. [...] – Jag känner mig sviken av de politiker jag tidigare stött. Det här är en viktig fråga för mig i nästa val. Jag har ändrat uppfattning, jag är inte alls lika vänster som jag var tidigare, säger Maria till Expressen. (Lapidus, Expressen 2020).

Maria skildras som någon som ”lärt sig sin läxa”. Hennes arbete med att hjälpa nyanlända framställs som på gränsen till naivt, då det var ”i den verkligheten” hon blev våldtagen och misshandlad. På så vis misstänkliggörs subjektspositionen ”nyanlända”, då händelsen inte kopplades till den enskilde förövaren utan ”verkligheten” händelsen tog plats i. Även polisen Peter Larsson får i samma artikel uttrycka sin ”frustration och ilska” över att de

kvinnor som utsatts riskerar att stöta på de här människorna ute på gatan när de inte utvisas. Även om man kan förstå obehaget och rädslan inför detta möte, blir den viktiga frågan; vad är skillnaden från när en svensk medborgare kommer ut ur fängelset för samma brott? Man kan därför ana att den rehabilitering som tänks ske i fängelset föreställs inte applicerbar på de som skulle ha utvisats. *Deras* brottslighet framställs på så vis som essentiell och kan med den logiken endast försvinna genom utvisning. Detta stödjer Barkers (2018;79–80) påstående om straffnationalism, där trygghet föreställs grundas i en befolkning med ”rätt” typ av anknytning. Därav erbjuds också subjektpositionen ”svensk” en inneboende potential till bättring som subjektpositionen ”utvisad” inte besitter.

Genom nyhetsrapporteringen kring våldsbrott och utvisningar skapas alltså språk och affekter som investeras i föreställda och implicita kausala samband mellan brotten och gärningsmännen. Dessa ställs sedan i kontrast till en outtalad svensk norm, eller tillslutning, som finner näring i och förstärks av att vara de utvisades negation.

7.1.2. Utvisningar och tragiska öden

Nyhetsartiklarna var alltså generellt sett bejakande av utvisningar som beskrevs i samband med våldsbrott. Vid utvisningar och ”tragiska öden” tenderade artiklarna i stället att uttrycka motstånd mot utvisningar. Medan artiklarna ställde sig kritiska mot myndigheternas ”slappa” hantering av utvisningar av manliga våldsbrottslingar, ställde de sig i stället kritiska mot samma myndigheters ”stränga” hantering av utvisningarna av människor, vars tragiska öden man sökte skildra. Dessa skildringar gjordes på i huvudsak två sätt. Dels genom att beskriva eller implicera hemländernas skadliga och omoraliska verkligheter, i kontrast till en motsatt verklighet i Sverige, dels genom att beskriva personernas bidragande till arbetsmarknaden.

Andras hemska verkligheter

Synskadade Nadina, då sex år, utvisades från Sverige 2003 trots att partiledare, kändisar och tiotusentals svenskar krävde att hon skulle få stanna. I en artikel om henne ungefär tolv år senare, skildras hennes liv i Bosnien. Artikeln börjar med att etablera anknytningen Nadina har till Sverige.

I dag kämpar Nadina, 19, för att bygga upp en framtid i Bosnien, men småländskan har hon behållit. – Minnen av Sverige är som ett ljus i allt mörker omkring mig, säger hon. [...] Din skola, kompisarna, kvinnan i Sävsjö du kallar ”farmor”; allt det kan tas ifrån dig. [...] Människor som vill dig väl säger att du kommer att bli helt blind om du tvingas återvända till Bosnien, landet du föddes i. All den vård, alla hjälpmedel och all omtanke som du får i Sverige kommer att försvinna, säger de. [...] I Sverige kunde hon se sig själv i spegeln tack

vare rehabilitering och olika hjälpmedel. – Det var i Sverige jag började upptäcka världen, säger Nadina. (Habul, Aftonbladet 2015)

Det pendlas här mellan att framhäva den nu unga kvinnans oskuldsfullhet, genom hennes välvilja och brist på bitterhet, och att porträttera de enligt artikeln undermåliga förhållanden och den oförstående och otillräckliga omgivningen i Bosnien. Nadina beskrivs som kämpande i motvind mot en omgivning som inte är på hennes sida, även om hon själv inte ser det på grund av sin bokstavliga blindhet, som implicerar hennes oskuldsfulla renhet. Genom att beskriva Nadinans kontrast till omgivningen, hur hon behållit småländskan och minnena av Sverige där hennes skola, kompisar och den hon kallar ”farmor” finns, impliceras Nadinans kämpande vara en *konsekvens* av att ha levt i Sverige. Det är sedan inte bara möjligheten till vård och stöd av hennes synskada som hon mister vid sin utvisning, utan även ”all omtanke” som ”människor som vill henne väl” tillhandahåller. Med andra ord kommer inte bara de medicinska förutsättningarna försvinna, utan även ett samhälle som bryr sig. Ett ”ljus i allt mörker”, ett samhälle där hon kan ”se sig själv i spegeln”. Här leks det symboliskt i texten med att inte kunna se i det mörker hon lever i (Bosnien), och att kunna ha en plats i samhället genom att *samhället ser henne tillbaka*, där Sverige då är spegeln. Här finns det återigen stöd för Ticktins (2017;577–578) tes om begäret efter oskuldsfullhet. Artikeln fortsätter sedan med en beskrivning av hennes aktuella vardag.

Artikeln sammanfattar sedan Nadinans situation för tillfället, där hennes förhoppningar för framtiden beskrivs och avslutar med hennes kvarlevande anknytning till Sverige, trots utvisningen.

Men politikerna i den dåvarande Utlänningsnämnden var obevekliga. En synskada är inte ett tillräckligt skäl för att stanna i Sverige. Journalister och allmänhet hade inte alla fakta klara för sig, de lät känslorna styra, tyckte vissa av dem. [...] Men varken mor eller dottern känner någon bitterhet över Sverige. Tvärtom. Marielle, Anna, Viktor, Robert, Inger. Nadina Imamovic kommer fortfarande ihåg namnen på barnen och läraren i första klass som hon fick lämna efter tre veckor. Hon minns smaken på risgrynsgröten och hur mycket hon tyckte om att fira jul. – Jag blir varm i hjärtat varenda gång jag tänker på Sverige. För mig är den bilden en ljuspunkt i en mörk värld. (Habul, Aftonbladet 2015)

Utvisningen är alltså inget som svenska folket står bakom, enligt artikeln. Det finns här stöd för att befolkningar i liberala samhällen upprörs av (vissa) utvisningar, även om legitimiteten i politiken bakom dem inte ifrågasätts (Anderson et al, 2011;556–559). Utlänningsnämnden anklagade journalisterna och allmänheten för att ”låta känslorna styra”. Detta motstrids heller inte, vilket erbjuder subjektpositionen ”svensk” egenskaper som empati och moralisk integritet. Gentemot dessa känner Nadina och hennes mamma ingen bitterhet, utan minns namnen på skolklassens medlemmar, ”smaken på risgrynsgröten” och ”hur mycket hon tyckte om att fira jul”. Genom beskrivningarna av det svenska civilsamhällets värme, omtanke och välvilja, i kombination med Nadinans oskuldsfullhet och hennes fortsatta och bestående anknytning till Sverige, kopplas dessa

samman och *hör ihop*. Den relationen blir möjlig genom hur Nadina framställs som malplacerad i Bosnien, där hennes oskuldsfullhet inte uppskattas eller igenkänns. Artikeln investerar så i en tolkningsrepertoar om barns självklara välfärd och prioritet i Sverige. Det sker så en tillslutning kring en gemensam svenskhet som prioriterar och beskyddar barn, och därmed också oskuldsfullhet (Ticktin, 2017). I detta fall, paradoxalt nog, i samband med utvisningen av ett sådant barn.

Byråkratiska fallgropar

Den tillfälliga gymnasielagen har debatterats flitigt i media. Kort beskrivet innebär den att de ensamkommande flyktingar som kom till Sverige som ungdomar ska få chansen att gå klart gymnasiet och sedan, om kraven för betyg uppnås, få en viss tid på sig att få anställning. Den anställningen skulle i så fall ge dem en grund för uppehållstillstånd. Mohammed, som var en av dessa ungdomar, uppmärksammas i artikeln nedan. Genom att tidigare ha uppmärksamats i Aftonbladet fick han jobb av ett byggföretag som läst artikeln. Projektansvarige på företaget och Mohammed resonerar nedan kring anställningen.

Medmänskligheten tog över. Jag kände att ”fan, här har vi någon som vill arbeta men inte får chansen på grund av corona”. Vi var ute efter färdigutbildade snickare. När vi läste reportaget kände vi att vi kunde göra något för att hjälpa till, säger han. [...] De skrev kontrakt samma eftermiddag. Nu är passerkortet och arbetskläderna beställda. På måndag kliver Mohammed in som snickare på sin nya arbetsplats. [...] Mamma är så stolt att jag får chansen att försörja mig här utan hjälp av någon myndighet. Hur känns det att så många hörde av sig efter artikeln? – Jättekonstigt, men så klart väldigt bra. Jag kan inte förstå att så många har varit så hjälpsamma. Det betyder väldigt mycket för mig, eftersom det påverkar hela mitt liv. Det känns bra att jag kommer att kunna betala skatt och ge tillbaka till Sverige. (Amorelli, Aftonbladet 2020)

Det var ”medmänskligheten som tog över” och projektansvarige ”kände” att de hade någon som skulle kunna få chansen hos dem. Det var med andra ord *empati*, inte möjlighet, som ledde *känslan*, inte tanken, till att anställningen blev av. Sedan ”skrev de kontrakt samma eftermiddag” och redan på måndagen började Mohammed sitt nya jobb. Ett ödesvägande problem kunde alltså, med medmänskligheten och effektiviteten som företag i artikeln implicit besitter, lösas trots vad som beskrivs som av myndigheterna utlagda hinder. Artikeln vänder sig sedan till Mohammed själv, som nu kan försörja sig utan och trots myndigheterna. Sedan frågas Mohammed i artikeln om de ”många som hört av sig”. Han uttrycker då sin glädje över att ”så många varit så hjälpsamma”. Dessa ”många” är av artikeln att döma det svenska civilsamhället och företagare. Dessa vill Mohammed också ”betala skatt och ge tillbaka till”. Att han ville ge tillbaka antyder att han skänkts något. Därmed möjliggörs det för subjektspositionen ”svensk” i allmänhet, och svenska företagare i synnerhet, att framstå som generösa men samtidigt rationella och pragmatiska genom att man får tillgång till tacksam och villig arbetskraft. Artikeln kan också hävdas vara en

investering i en neoliberal tolkningsrepertoar som på ytan vittnar om inkludering men som egentligen är högst villkorad och segmenterad (Sager, 2011;147–149).

I fallet med de så kallade ”kompetensutvisningarna”, beskrevs de som skulle eller hade utvisats något annorlunda. I Usman Asifs fall, som hade tagit ut för lite semester och därför hotades med utvisning, skildras förtjänsterna av anställningen och uppehållstillståndet gynna båda parter.

Usman beviljas permanent uppehållstillstånd. – Nu är jag svensk! Vi är otroligt lyckliga. [...] Det är otroligt bra för mig och mina barn. Och för det här landet också, jag bidrar med mycket. – Jag hoppas regeringen kommer att ändra på hur detta sköts. Det här är mitt land nu, och jag kommer att kämpa för det. Det finns ingen orsak till att det ser ut så här i Sverige, alla länder behöver högutbildad arbetskraft. (Alestig, Svenska Dagbladet 2017)

Usman beskrivs proklamera sig själv som svensk och att ”det här är mitt land nu”, att han ”kommer kämpa för det”. Kontrasten gentemot artikeln om snickaren Mohammed är tydlig. Den första artikeln gjorde inga anspelningar på Mohammeds rätt till agens. Endast på hans vilja att ge tillbaka. Usman däremot, porträtteras som någon som även har rätt att vara handelskraftig och kämpa för andras välgång, förutsatt att de också bidrar med högutbildad arbetskraft. Återigen placeras problemet och skulden hos myndigheterna, då ”det inte finns någon orsak till att det ser ut så här i Sverige”. Myndigheternas regler framställs som klumpiga, närapå misstag, som mest ligger i vägen för kompetens och välbefinnandet av arbetstagare. Oavsett fungerar artiklarna om dessa utvisningar, i detta fall uteblivna, som berättelser som möjliggör en förbindelse mellan företagsamhet, empati, och rationalitet, där myndigheterna står för motsatsen. De blir så en investering i tolkningsrepertoaren om (den svenska) marknaden som naturlig och rationell lösning.

Det är dock artiklarnas skiljande inställning till kompetens i samband med utvisningen som tycks mest intressant för denna studie. Det var den högutbildade kompetensen som gjorde det möjligt för Usman att kalla sig svensk, medan Mohammeds gymnasieutbildning, trots efterfrågan, endast kunde erbjuda tillfälligt uppehälle. Kompetens och svenskhet sammankopplas här, inte i bemärkelsen att utländsk arbetskraft inte kan vara kompetent, men i meningen att kompetens *hör hemma* här, vilket stödjer forskningen som framhäver neoliberal ideals inflytande i samhället (Sager, 2011; Due, 2010). Subjektspositionen ”svensk” tilldelas så kompetens genom att i denna tillslutning vara med i gemenskapen som tar vara på den.

I rapporteringen om tragiska öden framhövdes alltså generellt de potentiellt, eller de facto, utvisades oskuldsfullhet eller kompetens, som på olika sätt relaterades till eller likställdes med svenskhet. Alla dessa artiklar om tragiska öden, med fokus på kritik och skildring av vad som beskrivs som rigida och byråkratiska regler från myndigheterna, skildrade denna förlust av oskuldsfullhet eller ekonomiska tillgångar som irrationell men ofta även hänsynslös, både mot de utvisade och mot marknaden. Myndigheterna, men inte politiken

bakom, uteslöts i sammanhanget från en föreställd tillslutning av svenskhet, som framställs som omvårdande, medmänsklig och rationell.

7.2. Opinionsartiklarna – Argument med egenskaper

Opinionsartiklarna innehöll på liknande sätt de teman, tolkningsrepertoarer och subjektpositioner som nyhetsartiklarna hade. Av utrymmesskäl är inte samma teman med i analysen av opinionsartiklar, utan fokus kommer i stället ligga på teman som skilde sig åt från nyhetsartiklarnas. Det innebär till exempel att de många positivt inriktade artiklar gentemot utvisningar som Expressen hade efter 2015 inte behandlas här, då de främst var artiklar om våldsbrott. Detsamma gäller även Svenska Dagbladets många opinionsartiklar som var negativt inställda gentemot utvisningar, då dessa främst handlade om kompetensutvisningar. Det främsta ämnet, som skilde sig från de i nyhetsartiklarna, var diskussioner om juridiska gränser och var dessa bör dras. Dessa skilde sig dessutom åt i vad de framhävde vid de två olika frekvenstoppar som visades i innehållsanalysen, där antalet negativt inriktade artiklar mot utvisningar var flest vid tidigt 2010-tal och de positivt inriktade flest efter 2015.

7.2.1. *Vilsen svenskhet*

Under början av 2010-talet hade opinionsartiklarna som var negativt inriktade mot de för tidpunkten aktuella utvisningarna frekvent förekommande. Här skrevs många av Aftonbladets opinionsartiklar, som präglades av berättelser om en kall nutid och en vädjan att återgå till ett föreställt mer humant Sverige.

I en artikel av Christina Høj Larsen, vänsterpartist och riksdagsledamot, kritiseras den dåtida migrationspolitiken i samband med ett uppmärksammat fall med två barn som skulle utvisas till Italien utan mottagande familj.

Det är ett fall som känns i maggropen – omänskligt och obegripligt. [...] Det kan inte kännas bra. För jag tror faktiskt inte att Miljöpartiet, Folkpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna delar Billströms cyniska syn på mänskliga rättigheter. Jag vet att vi ofta har stått på samma sida när vi krävt en mänsklig och rättvis flykting- och migrationspolitik. Just därför saknar jag er. [...] Det är nu ni måste handla. Det är just nu ni måste visa att Sverige vill leva upp till löften vi gett om mänskliga rättigheter. (Høj Larsen, Aftonbladet 2011)

Att dessa barn ska utvisas beskrivs med orden ”omänskligt och obegripligt”. Dessa ord i kombination leder logiken mot att de är en avvikelse. Något som egentligen inte hör hemma i Sverige. Det ska här förtydligas att analysen inte motsätter sig åsikten att dessa (och många andra) utvisningar är omänskliga. Det som är av intresse för analysen är dock hur en svenskhet möjliggörs genom texter om utvisningar, vilket gör att det ”obegripliga”

bör ifrågasättas i detta fall. Alltså att det kanske inte rör sig om en avvikelse, utan om olika metoder att producera svenskhet.

Artikeln vädjar till de som antyds ha gått vilse. ”Det kan inte kännas bra” för dessa, stödpartierna till Moderaterna i sammanhanget, att stå bakom en politik som leder till sådana utvisningar. De har tidigare ”stått på samma sida” för en ”mänsklig och rättvis flykting- och migrationspolitik”. De ”saknas” och måste leva upp till tidigare ”löften av Sverige” om mänskliga rättigheter. Implicit antyds det att dessa partier, som står bakom politiken som lett till sådana utvisningar, har tappat greppet om vad svenskhet är. Av beskrivningarna att döma, kan återigen oskuldssfullheten skymtas, där den ”äkta” svenskheten fortfarande besitter den renhet som oskuldssfullhet innebär (Ticktin, 2017; Khosravi, 2009). Enligt artikeln är alltså sådana utvisningar ingenting som ett ”riktigt” Sverige håller på med. Alltså är det inte bara barnens framtid som är hotad, utan även en svensk identitet. Subjektspositionen ”svensk” erbjuds via denna text en underliggande humanistisk och moralisk egenskap som bara behöver ”släppas fram”, genom att disassociera sig med den aktuella flykting- och migrationspolitiken. Denna skrivs fram som omoralisk men också ”osvensk”.

En annan artikel framhäver även den det tragiska ödet för ett barn som ska utvisas, trots trauma och självmordsförsök, och sambandet med den aktuella politiken.

Att en högt uppsatt chef på Migrationsverket plötsligt visar prov på medmänsklighet beror inte på ädelhet eller ens att nya detaljer har kommit fram i ärendet: det enda skälet är att Sveriges Radio uppmärksammat behandlingen av pojken. [...] Berättelsen om pojken som sydde igen sin mun är en berättelse om hur Sverige behandlar flyktingar år 2012. Inga formella fel tycks ha begåtts. Att Ali enligt alla rimliga grundläggande humanistiska värderingar bör få stanna hör inte hit: det krävs starkare skäl än att vara traumatiserad efter övergrepp eller att ha försökt ta sitt liv för att barn ska få göra det. Det är den här politiken vi har röstat fram. (Cantwell, Aftonbladet 2012)

”Inga formella fel tycks ha begåtts”, utan dessa slags utvisningar sker enligt praxis, enligt artikeln. Det är helt enkelt så här ”vi” har blivit, eftersom det är ”politiken vi röstat fram”. Även denna artikel beskriver alltså ett steg i fel riktning, där ”alla rimliga grundläggande humanistiska värderingar” säger att barnet borde få stanna. ”Vi” som röstat fram politiken följer alltså återigen inte våra egna värderingar, eller så har vi förlorat dem. Även här står alltså idén om det ”humanistiska Sverige” på spel. I båda artiklarna beskrivs denna förflyttning bort från humanism som *avsteg* från en tidigare svensk norm som värderade dessa högre. Återigen ifrågasätts inte textens resonemang att barnet borde få stanna och inte heller att en medmänsklig svenskhet står på spel, för av denna studie att döma tycks den faktiskt göra precis det. Det som är intressant med just denna artikel är dess riktning. Alltså att den inte, som i nyhetsartiklarna om tragiska öden, mestadels riktade skuld gentemot myndigheter och därmed avsade svenska befolkningen skuld. Här krävs det i stället att *alla* tar del av skulden, då detta är demokratiskt framröstad politik. Det finns

positiva aspekter av ett sådant resonemang om att erkänna delaktighet. Tyvärr kan det också hävdas att i en situation där alla är skyldiga, blir också ingen det.²

Båda dessa artiklar kan hävdas investera i en tolkningsrepertoar om Sverige och svenskar som *naturligt* och i grunden humanistiska. Att utsatta och oskyldiga barn förekom i majoriteten av sådana artiklar erbjuder också svenskheten att ta del av denna oskuldsfullhet genom att försvara den (Ticktin, 2017). I och med att artiklarna belyser vad som framställs som ett avsteg från denna medmänsklighet, erbjuds subjekspositionen ”svensk” också en möjlighet att delvis avskriva sig konsekvenserna som dessa barn kan komma att få utstå till följd av en utvisning, då sådana utvisningar inte speglar svenskar som de *egentligen* är. ”Vi” beskrivs alltså visserligen ha skapat situationen, men den framställs som en *anomali* och beskriver inte hur vi i grunden är. En möjlighet skapas alltså att distansera sig från en situation som skär sig med den nationella självbilden (Anderson et al, 2011; Anderson, 1993), i en tillslutning av humanistisk svenskhet. I all välvilja och självvrannsakan, produceras alltså *också* en etisk och medmänsklig egenskap som inneboende i svenskar, genom att belysa hur *fel* människor utvisas.

7.2.2. Suverän individualitet

Asylrätten och flyktingar debatterades flitigt i opinionsartiklarna, särskilt från 2015 och framåt och i synnerhet i Svenska Dagbladet. Ett återkommande argument för utvisningar var i samband med diskussioner om asylrätt, där asylrätten beskrivs som förlegad. Att den är inkongruent med den verkligheten vi lever i nu, jämfört med den verklighet som FN:s flyktingkonvention utformades i 1951. I följande artikel, som inleder med att konstatera att allt fler dör på Medelhavet och att något måste göras, argumenteras det även att asylrätten har underliggande incitament som ligger till grund för dessa drunkningar.

Så många som 80 000 kan behöva avvisas eftersom de saknar asylskäl, enligt vad inrikesminister Anders Ygeman angav i början av året. Men ungefär var tredje som får avslag väntas försvinna, enligt Migrationsverket. [...] Enligt Per Löwenberg, gruppchef på nationella gränspoliserna, hittar man mellan 10 och 20 procent av dem som avviker. [...] Detta är en absurd konsekvens av hur asylrätten fungerar i praktiken. [...] Asylrätten innebär ett slags darwinistisk lek med människors liv: Bara de som överlever resan får söka asyl. [...] Med kvotflyktingar behövs inte dagens asylprövning i samma grad. Det är också mer rättvist om vi tar emot fler av dessa och färre av andra. I stället för att det är som i dag när det är de som kan betala för sig som får asyl så går skyddet till de som behöver det mest. (Arpi, Svenska Dagbladet 2016)

² Hannah Arendt (2017;143) menar att skuld i egentlig mening är personlig och syftar på handling, inte avsikter eller möjligheter. Så även om slagordet ”Vi är alla skyldiga” verkar lockande och ädelt, finns en risk att det leder till en falsk sentimentalitet där verkliga frågor undanskymms.

I artikeln dras slutsatsen att 80 000 asylsökande (av 163 000) inte kommer uppfylla kriterierna för asyl i Sverige och att en tredjedel av dessa kommer stanna "olagligt" efter det. Detta beskrivs bero på hur asylrätten fungerar i praktiken. Problemet förklaras vara att hälften av alla asylsökande är oförtjänta av asyl och att många av dessa dessutom tar till otillåtna knep för att kunna stanna ändå. Detta förklaras vara *på grund av* asylrätten själv. Genom att inte ifrågasätta asylrätten i dess moraliska aspekter, utan i stället hur den fungerar i praktiken, antyds att rätten förvisso har en god tanke men att den inte fungerar i "verkligheten". Asylrätten innebär alltså enligt artikeln att vad som beskrivs som resursstarka personer tränger sig före de mest utsatta. Hälften av dessa skildras så inte bara som oförtjänta av asyl utan även som moraliskt tveksamma gentemot implicit mer "förtjänande" flyktingar. Genom detta blir det möjligt att göra en moralisk distinktion mellan opåkallat och ofrånkomligt lidande (Ticktin, 2017;585–587), även om denna distinktion bygger på ett falskt dilemma (Jonsson, 2020;206). Lösningen förklaras vara att rikta hjälpen till kvotflyktingar. Med andra ord flyktingar som räknats och valts ut för att få hjälp, snarare än de som själva "väljer" att fly. Det enda sättet, enligt artikeln, att få till en human flyktingpolitik är att en styrande instans väljer vilka som får fly. *Valet* att fly bör alltså inte lämnas till individen enligt resonemanget, eftersom hälften av dem kommer "utnyttja" den gästfrihet och beskydd som Sverige delar ut. Det argumenteras vara mer rättvist att "ta emot färre av dessa".

Detta resonemang ligger i linje med tidigare nämnda tolkningsrepertoar om utlännningar som opålitliga. Den humana tanken, som asylrätten beskrivs bygga på, fungerar alltså i det här fallet inte eftersom hälften av dagens asylsökande inte följer reglerna och därmed inte *beter sig* human. Lösningen förklaras vara att de som *kan* bete sig human, som kan skilja de förtjänta från de oförtjänta, får göra det valet. Dessa är FN och Sverige i detta fall. På så vis tilldelas positionen "svensk" eller "FN-arbetare" suveränitet i bedömningen av vilka som av humana skäl får röra sig över jorden *utanför ordningen* (Agamben, 2010; Nail, 2015) och positionen "flykting" görs möjlig bara om man fogar sig efter andras bedömningar och handlingar och inte gör anspråk på att ha egna. Med andra ord är de enda förtjänta av hjälp de som bedöms vara oskuldsfulla. Som totalt ger upp alla anspråk på agens eller intention (Ticktin, 2017;581–582). I förlängningen möjliggör detta resonemang att hälften av alla asylsökande i Sverige kan och bör utvisas utan moraliskt dilemma, eftersom det suveräna beslutet per automatik är human. Det kan till och med hävdas (upp)finnas en human aspekt i *att* utvisa dem, eftersom de föreställs ha exploaterat de möjligheter som andra borde ha fått. Att utvisa blir således en nödvändig och moraliskt riktig uppgift, som bara kan göras av, och samtidigt *möjliggör*, suveräna och moraliskt välorienterade subjekt (Agamben, 2005, 2010; Nail, 2015).

I nästa artikel fokuseras än mer på vad som beskrivs vara asylrättens malplacering i dagens globala värld. Däremot misstänkliggör den inte på samma sätt de asylsökandes intentioner. De är i stället "lurade hit med falska förhoppningar". Dessa falska förhoppningar grundar sig i vad artikeln menar är allmänt förekommande felaktiga

kunskaper om vad asyl innebär. Det finns en skillnad, berättas det, mellan ”asyl” och ”alternativt skyddsbehövande”. Skillnaden förklaras vara att alternativt skyddsbehövande inte söker skydd på grund av vilka de är, utan av *slumpmässiga* och tragiska omständigheter, medan asyl är till för de som förföljs på grund av vilka de är eller vad de gör som individer. Sedan fortsätter artikeln med att ifrågasätta hur man avgör dessa individuella egenskaper.

Ras, vad är det? Religiös uppfattning? Av 1,6 miljarder muslimer i världen är cirka 85 procent sunniter. Motsättningarna till den mindre inriktningen, shiiterna, är våldsamma men inte skäl för asyl. Politisk uppfattning? Kan man över huvud taget ha en politisk uppfattning – enligt vad vi i demokratiska länder menar med politisk uppfattning – i sönderfallande stater dikterade av sharialagar och dominerade av klanvälden? Vilken politisk uppfattning miljoner människor än har är den sortens konflikter deras eget ansvar. [...] Kön? [...] de är kollektivt inskrivna i urgamla kulturer som inte delar vår syn på jämställdhet och lika värde. Bevisbördan skulle åligga dem själva men hur bevisar en kvinna att hon är individuellt förföljd i en kultur som inte ser kvinnor som individer? [...] Dessa obsoleta asylskäl från andra världskriget kan vi frånträda, antingen separat eller på Europeanivå. [...] Vi är beredda att hjälpa människor i nöd, men vi är inte beredda att tvingas ta emot oräkneliga skaror som hävdar sin rätt att få förlegade asylskäl prövade med årslånga väntetider. (Rivière, Svenska Dagbladet 2017)

I ett resonemang som kan tyckas paradoxalt, är asylrätten inte passande för de som söker sig bort från förföljelse och förtryck på grund av egenskaper eller handlingar, då dessa inte kan godtas som individuella eftersom de är ”kollektivt inskrivna” i sina kulturer och kan därmed inte ha individuella intentioner. Med andra ord antyds de inte kunna uppnå eller eftersträva den individuella frihet som begreppet asyl innebär. De beskrivs i stället ha identiteter ”dikterade av sharialagar” i ”urgamla kulturer som inte delar vår syn på jämställdhet och lika värde”, vilket liknar Khosravis (2009;52) beskrivning av ”anti-medborgare”. Med det argumentet yrkas det att asylrätten frånträds, då asylskälen konstateras vara ”obsoleta”. Det räcker att ta hänsyn till alternativt skyddsbehövande, förklaras det. Alltså endast de som *av en slump* behöver hjälp. Man kan alltså tolka argumentet som att de som söker asyl på grund av egenskaper eller handlingar får skylla sig själva då ”den sortens konflikter är deras eget ansvar”, eftersom de omöjligt är kapabla att söka en alternativ framtid utanför den kollektiva verklighet de är ”inskrivna i”. Återigen beskrivs detta lidande som ofrånkomligt (Ticktin, 2017;585–587). Individuell frihet är implicit något som endast är möjlig i ”vår kultur”, som konstateras och möjliggörs som demokratisk, sekulär, jämställd och som värderar alla människor lika (Khosravi, 2009). Paradoxen ligger alltså för det första i att ”vår kultur” inte beskrivs som kollektiv, *trots att vi delar den*. För det andra ligger den i att de som har en syn på alla människor som ”lika värda”, genom denna syn och kultur, kan avgöra vilka som är oförtjänta och alltså *ovärdiga*. Utvisningar och kvotsystemet blir med den logiken nödvändiga, då människor som söker asyl i modern tid undantagslöst är diametralt olika ”oss”, i

bemärkelsen att ”de” inte kan undvika sina kollektiva tankemönster och livslopp, medan ”vi” är kapabla att tänka och göra livsval fritt från utomstående inverknings.

Dessa argument kring asyl och utvisningar möjliggör alltså, genom en tolkningsrepertoar om svenskar som individualister, funktionen att ge subjekspositionen ”svensk” friheten att ”vara sig själv”, en individ som tänker och handlar, medan subjekspositionen ”asylsökande” tilldelas en fast och kollektiv identitet utan möjlighet till ”äka” agens. Dessutom fungerar argumenten till att legitimera svensk suveränitet att kunna utvisa asylsökande utan moraliska eller juridiska dilemman. I förlängningen innebär detta även en naturalisering av samhälleliga hierarkier inom Sverige, då ”fritt tänkande” svenskars privilegierade position gentemot de med andra kulturers ”kollektivt tänkande” framställs som en ansvarsfull ordning och inte ett ojämnt maktförhållande (Nail, 2015).

8. Sammanfattning och diskussion

Diskussionen som följer svarar först kortfattat på de frågeställningar som väglett studien, för att sedan fokusera på hur dessa svar kan tolkas och vilka möjliga konsekvenser det bär med sig. Allra sist reflekteras det kring olika möjligheter att utvidga studiens analys.

8.1. Sammanfattning av resultaten

Nedan sammanfattas kortfattat analysens resultat utifrån studiens frågeställningar. Först nyhetsartiklarnas sammanhang, följt av dessas underliggande normer och föreställningar. Avslutningsvis presenteras opinionsartiklarnas argument.

8.1.1. *Nyhetsartiklarnas sammanhang*

Sammanhangen som nyhetsartiklarna rapporterades i var tre, enligt följande tematisering; ”Våldsbrott”, ”tragiska öden” och ”stöld med mera”. De två förstnämnda var vanligast förekommande. Våldsbrott i samband med utvisningar rapporterades mest frekvent i Expressen och tragiska öden mest i Svenska Dagbladet, medan alla tidningarna följde liknande frekvens i temat stöld med mera. Alla teman ökade i antal efter 2015, för att sedan sjunka något under 2020, troligtvis på grund av pandemin. Intressant nog skrev Expressen, en uttalat liberal tidning, mest om brott och straff, vilket ofta anses vara en konservativ fråga, medan Svenska Dagbladet, en uttalat moderat tidning, skrev mest om tragiska öden och värnade om kompetens och utbildning, som ofta anses vara liberala hjärtefrågor. Det kunde också konstateras att utvisningar i samband med våldsbrott under den utvalda tidsperioden var överrepresenterade i nyhetsartiklarna (49%) jämfört med de faktiska utvisningarna som sker på grund av brott (8,5%). I nyhetsartiklarna om utvisningar och tragiska öden handlade de flesta dels om kvinnor men framför allt barn.

8.1.2. Föreställningar och normer

I nyhetsrapporteringen om utvisningar kunde flera tolkningsrepertoarer identifieras som på olika sätt, och ibland motstridigt, producerade svenskhet genom att implicit eller explicit ställa de utvisade i kontrast till föreställt svenska normer. Vid rapporteringen av utvisningar och våldsbrott tenderade de som skulle utvisas, nästan uteslutande män, att skildras i samband med tolkningsrepertoarer om svensk jämställdhet och arbetsmoral, som de inte förmådde uppnå eller anamma. I andra fall, där de utvisade hade arbeten och därmed besatt förmåga att fungera i arbetslivet, tenderade artiklarna att misstänkliggöra de som begått våldsbrott på ett annat sätt. I stället för att beskrivas som välanpassade genom sitt arbete, skildrades de oftare som infiltratörer som dolt sin ”verkliga” identitet tills att brotten uppdagades. När utvisningar i samband med våldsbrott inte kunde verkställas av olika anledningar, framställdes det ofta som en stor risk för samhället. Det gick att ana en oro och antydning om att dessa brottslingar inte går att rehabilitera, till skillnad från svenskar, vilket framställde utvisningen som bästa eller enda lösning. Vid nyhetsartiklarna om ”tragiska öden” var berättandet om oskuldsfulla människor, ofta barn, ett tydligt mönster. Denna oskuldsfullhet kopplades på olika sätt till Sverige, genom tolkningsrepertoarer om föreställt svenska värderingar, egenskaper eller möjligheter, som de utvisade erhållit eller gått miste om. Ibland skedde detta explicit, men ofta framträdde oskuldsfullheten genom att beskriva en vad som framstod som ogynnsam, otillräcklig eller rentav skadlig omgivning i ”hemländerna”, som fungerade som negation till svenskhet och Sverige. Det skedde så tillslutningar kring en humanistisk svenskhet som tar vara på barns, men även andras, oskuldsfullhet och därigenom tillgodogör sig själv denna samtidigt. Det andra som framträdde vid analysen av tragiska öden var de skiljande föreställningarna om svenskhet utifrån kompetens. Medan ”lågstatuskompetens” inte möjliggjorde tillgång till subjektspositionen svensk, kunde ”högstatuskompetens” göra det. Detta skedde genom en tolkningsrepertoar om (den svenska) marknaden som rationell och naturlig men även medmänsklig. I flertalet av artiklarna om utvisningar och tragiska öden ställdes olika myndigheter i kontrast till befolkningen, där myndigheterna framstod som kalla och byråkratiska medan civilbefolkningen var varm och omvårdande.

8.1.3. Argument för och emot

Opinionsartiklarna som valdes ut för analys handlade om rättigheter och juridiska gränser, särskilt när det gällde asylrätt. De som ställde sig negativt inställda till dessa utvisningar, framhävde argument om en (potentiellt) förlorad svenskhet som resultat av dessa. Denna riskerade humanistiska svenskhet skrevs fram som den essentiella identitet som svenskar har inom sig, men som de behöver låta komma fram. När det i stället argumenterades för utvisningar i samband med asyl, framställdes asylrätten ofta som förlegad eller opraktisk. Den beskrevs skapa incitament för en stor del människor att ta sig till Sverige som inte har rätt till asyl. Dessa ”oförtjänta” misstänkliggjordes genom tidigare nämnda tolkningsrepertoar om utlänningar som opålitliga. Lösningen på ”problemet” förklarades

vara att bara eller mestadels ta emot kvotflyktingar, där valet av personer att hjälpa ligger hos stater eller världssamfund och inte hos flyktingen själv.

8.2. Vad innebär utvisningarna för "oss"? - kommentarer och tankar

Genom analysen går det inte att undkomma de selektiva elementen i hur svenskhet produceras genom tidningsartiklar om utvisningar. Vid våldsbrott, vilka inte har något klart samband med utländsk bakgrund (Backhans & Sundlöf, 2019;49–51), disassocierades både brottslingarna och *brotten* med svenskhet. Det fanns alltså klart stöd för att utvisningar förmedlar normativa gränser för vilka som är olämpliga som medborgare (Anderson et al, 2011; Khosravi, 2009). Hur artiklarna sedan ifrågasätter utländska brottslingars anknytning stämmer väl med beskrivningar av hur misstänkliggörande går till i nyhetsrapportering (Due, 2010;179–180, Barker, 2018;79–80). Media förmedlar på så vis suspekta subjekt, inte bara genom juridiska termer, utan även genom föreställt stabila kulturella egenskaper. Detta underlättar och möjliggör också styrbarheten av migration (De Genova et al, 2014;66). I detta fall produceras alltså svenskhet genom utvisningar av "andras" föreställt osvenska brottslighet. Förutom uppenbart moraliskt tveksamma konsekvenser, finns också praktiska. När våldtäkt porträtteras som en osvensk handling, exempelvis, riktas fokus bort från att detta brott i stället ökat bland personer med svensk bakgrund (Backhans & Sundlöf, 2019;50). Det blir alltså genom utvisningen möjligt att förklara (vissa) brott som hemmahörande någon annan stans, hos en *annan slags* befolkning.

I annan nyhetsrapportering, om vad som här kallas "tragiska öden", var handplockningen av svenskhet återkommande. I begäret efter oskuldsfullhet (Ticktin, 2017) skapades i artiklarna förbindelser mellan denna oskuldsfullhet och svenskhet, oavsett om människorna i artiklarna slutligen utvisades eller inte. Genom att beskriva de oskuldsfullas "svenska" värderingar eller vanor, som att tycka om risgrynsgröt, distribueras dessa till alla som läser tidningarna så att en humanistisk, rättfärdig och gemensam svenskhet känns naturlig (Anderson, 1993). En möjlig konsekvens av sådan rapportering kan hävdas vara att ribban kontinuerligt höjs för hur mycket lidande som krävs för beviljad asyl och hur oskuldsfull man kan bedömas vara. När det handlade om arbete och utvisningar producerades svenskhet genom föreställningar om och värderingar av kompetens. Här tycktes neoliberal ideal och nationalism flyta ihop (Sager, 2011; Due, 2010), i bemärkelsen att företag och företagande ofta likställdes med civilbefolkningen och i logiken att "den som bidrar får stanna". Konnotationen blir då att de som är här, implicit svenskar, redan bidrar. Beskrivningar av utvisade, eller de som var hotade av utvisning, sattes regelbundet i förbindelse med svenskhet om dessa besatt kompetens av hög status. Det tycks troligt att sådana framställningar underlättar en hierarkisk och rasistiskt grundad arbetsfördelning i Sverige.

Opinionsartiklarna i studien fungerade i huvudsak på två vis. Dels att återigen ackumulera och sammanföra oskuldssfullhet och svenskhet, även när man till synes ”tar ansvar” (Arendt, 2017;143). Dessutom rationaliserades ett ofrånkomligt lidande (Ticktin, 2017;585–587) fram med hjälp av falska dilemman (Jonsson, 2020;206). Svenskheten kunde på så vis fortfarande produceras som humanistisk och samtidigt rationell (Khosravi, 2009). Den kanske allvarligaste konsekvensen av detta tycks vara möjligheten som skapas för svenskhet att vara *naturligt* suverän i bedömandet av andras lidande (Agamben, 2010; Ticktin, 2017). I en (väst)värld som redan utövar en intensiv och våldsam kontroll över migration (De Genova et al, 2014; Jonsson, 2020), särskilt flyktingar, kan utformningen av en sådan suveränitet tänkas accelerera den utvecklingen.

Att erkänna migranten som den politiska figuren som fundamentalt villkor för expansionen av den sociala makten (Agamben, 2010; Nail, 2015), som möjliggör och producerar svenskhet, riskerar alltså inte någon försämrade välfärd eller ökad fascism (Jonsson, 2020;206). Det som riskeras är snarare en version av den föreställda gemenskapen (Anderson, 1993), baserad på antimigrationsideologi och eurocentrisk vit överlägsenhet (Jonsson, 2020;214). Att framställa utvisningar som en lösning eller nödvändighet riskerar däremot att en alltmer våldsam och ojämlig värld cementeras, vilket dessas kraftiga ökning de senaste åren vittnar om. Med detta sagt, ska det inte nödvändigtvis tolkas som att en föreställd gemenskap inte bör eftersträvas. Däremot tycks det absolut nödvändigt att fundera över vad denna gemenskap kan och bör innehålla och på vems bekostnad.

8.3. Framtida forskning

Genom arbetet med denna studie tycktes allt fler aspekter viktiga, men av platskäl inte möjliga att täcka i denna studie. En sådan var bilderna tillhörande tidningsartiklarna. Dessa hade gett ytterligare nyans genom en visuell analys. Eller att utvidga tidsspannet, eftersom tolkningsrepertoarerna som kretsade kring utvisningar förändrats under 1900-talet (Byström & Frohnert, 2017). Även utredningar, policydokument och manualer från de myndigheter som arbetar med utvisningar hade gett ett sammanhang som ytterligare kunnat utvidga kunskapen om utvisningar som identitetsskapande. Alltså att i dessa identifiera hur kroppar hanteras på ett sätt som upplevs kongruent med svenskhet, till exempel när man talar om ”frivilligt återvändande”. Även diskussioner i sociala medier eller intervjuer med personer som identifierar sig som svenskar, och hur dessa resonerar kring utvisningar skulle förmodligen ge narrativ som ytterligare kan fördjupa analysen gjord i denna studie. Dessutom skulle ett mer ingående genusperspektiv vara önskvärt att applicera, då denna studie tyder på att ”svensk jämställdhet” delvis produceras genom stereotypiska porträtteringar av migranter utifrån kulturella könsföreställningar.

9. Referenser

9.1. Teoretiska perspektiv, tidigare forskning & bakgrundsartiklar

- Agamben, Giorgio (2005). *Undantagstillståndet*. Lund: Propexus.
- Agamben, Giorgio (2010). *Homo Sacer: den suveräna makten och det nakna livet*. Göteborg: Daidalos.
- Anderson, Benedict R. O'G. (1993). *Den föreställda gemenskapen: reflektioner kring nationalismens ursprung och spridning*. Göteborg: Daidalos.
- Anderson, Bridget, Gibney, Matthew J. & Paoletti, Emanuela (2011). "Citizenship, Deportation and the Boundaries of Belonging", *Citizenship studies*, 15:5, s. 547-563.
- Arendt, Hannah (2017). *Rätten till rättigheter: politiska texter i urval och med inledning av Anders Burman*. Hägersten: TankeKraft förlag.
- Backhans, Mona & Sundlöf, Petra (2019). *Nordiska studier om brottslighet bland personer med utländsk och inhemsk bakgrund. [Elektronisk resurs]: en kartläggande litteraturöversikt av publicerad forskning och statistik 2005–2019*. Brå, Brottsförebyggande rådet. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:bra-860>
- Barker, Vanessa (2018). *Nordic Nationalism and Penal Order: Walling the welfare state*. Abingdon, Oxon: Routledge.
- Bergström, Göran & Ekström, Linda (2018). "Tre diskursanalytiska inriktningar" i Boréus, Kristina & Bergström, Göran (red.). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Fjärde [omarbetade och aktualiserade] upplagan, Lund: Studentlitteratur, s. 253–301.
- Boréus, Kristina & Kohl, Sebastian (2018). "Innehållsanalys" i Boréus, Kristina & Bergström, Göran (red.). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Fjärde [omarbetade och aktualiserade] upplagan, Lund: Studentlitteratur, s. 49–89.
- Brade, Lovise Haj (2015). "Just So You Know; I'm Absolutely Completely Normal! – An empirical investigation of firstness", *NORA, Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 23:3, s. 170-186.
- Braun, Virginia & Clarke, Victoria (2006). "Using thematic analysis in psychology", *Qualitative Research in Psychology*, vol. 3, s. 77–101.
- Burr, Vivien (2015). *Social Constructionism [Elektronisk resurs]*. 3. ed. London: Routledge.
- Byström, Mikael & Frohnert, Pär (2017). *Invandringens historia – från "folkhemmet" till dagens Sverige (2017:5) [Elektronisk resurs]*. Delegationen för migrationsstudier (Ju 2013:17)

- Campbell, Zach (2019). "Europe's deadly migration strategy: Officials knew EU military operations made Mediterranean crossing more dangerous", *Politico*, 28 februari.
<https://www.politico.eu/article/europe-deadly-migration-strategy-leaked-documents/>
[hämtad 20210510]
- David, Matthew & Sutton, Carole D. (2016). *Samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Due, Clemence (2010). *A Discursive Analysis of Media Representations of Belonging in Australia*. Diss. Adelaide: The University of Adelaide, 2010.
- De Genova, Nicholas, Kasperek, Bernd & Hess, Sabine (2014). "Border Spectacle" i De Genova, Nicholas, Mezzadra, Sandro & Pickles John (red.). "New Keywords: Migration and Borders", *Cultural Studies*, 29:1, s. 55–87.
- Hansen, Peo (2017). "Asylum or austerity? The 'refugee crisis' and the Keynesian interlude", *European Political Science*, 17:1, s. 128–139.
- Jonsson, Stefan (2020). "A society which is not: Political emergence and migrant agency", *Current Sociology Monograph*, 68:2, s. 204–222.
- Khosravi, Shahram (2009). "Sweden: detention and deportation of asylum seekers", *Race & Class*, 50:4, s. 38–56.
- Malm Lindberg, Henrik (2020). *De som inte får stanna: Att implementera återvändandepolitik [Elektronisk resurs]*. Delegationen för migrationsstudier (Ju 2013:17)
- M'charek, Amade, Schramm, Katharina & Skinner, David (2014). "Topologies of Race: Doing territory, population and identity in Europe", *Science, Technology, & Human Values*, 39:4, s. 468–487.
- Mudde, Cas (2010). "The Populist Radical Right: A Pathological Normalcy", *West European Politics*, 33:6, s. 1167–1186.
- Nail, Thomas (2015). "Migrant Cosmopolitanism", *Public Affairs Quarterly*, 29:2, s. 187–199.
- Potter, Jonathan & Wetherell, Margaret (1987). *Discourse and Social Psychology: Beyond attitudes and behaviour*. London: Sage
- Sager, Maja (2011). *Everyday Clandestinity [Elektronisk resurs]: Experiences on the margins of citizenship and migration policies*. Diss. Lund: Lunds universitet, 2011.
- Stonor Saunder, Frances (2016). "Where on Earth are you?" i *London Review of Books*, 38:5. <https://www.lrb.co.uk/the-paper/v38/n05/frances-stonor-saunders/where-on-earth-are-you> [hämtad 20210510]
- Ticktin, Miriam (2017). "A World Without Innocence", *American Ethnologist*, 44:4, s. 577–590.

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

9.2. Tidningsartiklar

Alestig, Peter (2017). Utvisningshot förbyttes till glädjebesked. *Svenska Dagbladet*. 22 november, s. 7.

Amorelli, Elisa (2020). 'Jag kan inte fatta, det har förändrat mitt liv'. *Aftonbladet*. 16 juli, s. 30.

Arpi, Ivar (2016). Humant med kvotflyktingar. *Svenska Dagbladet*. 22 september, s. 4.

Cantwell, Oisín (2012). Ett strålande exempel på myndigheternas hyckleri. *Aftonbladet*. 6 september, s. 21.

Habul, Kenan (2015). "Jag är nöjd med mitt liv". *Aftonbladet*. 1 november, s. 10–12.

Henricsson, Karl Enn (2020). "Lisas" våldtäktsman blev avslöjad – efter 6 år. *Expressen*. 26 oktober, s. 8–9.

Høj Larsen, Christina (2011). Ni låter M sätta pris på mänskliga rättigheter. *Aftonbladet*. 1 december, s. 6.

Jakobson, Hanna (2020). Moderaterna: Utvisa grovt gängkriminella utan dom. *Dagens Nyheter*. 18 september, s. 8.

Lapidus, Arne (2020). 600 utvisningsdömda brottslingar är kvar i Sverige: "Känns som ett svek". *Expressen*. 16 augusti, s. 20.

Liljegren, Magnus (2017). Nej, Björklund – lägg dig inte i utvisningarna. *Aftonbladet*. 22 augusti. <https://www.aftonbladet.se/debatt/a/02GjB/nej-bjorklund--lagg-dig-inte-i-utvisningarna> [hämtad 20210203]

Osten, Suzanne et al (2020). Stoppa utvisningarna av de unga afghanerna omedelbart, *Göteborgs-Posten*. 15 december. <https://www.gp.se/debatt/stoppa-utvisningarna-av-de-unga-afghanerna-omedelbart-1.38555976> [hämtad 20210203]

Rapp, Johanna & Wallin, Evalisa (2017). 'En ren avrättning', *Aftonbladet*. 29 november, s. 14.

Rivière, Helena (2017). Vi borde inte lura hit människor. *Svenska Dagbladet*. 5 november, s. 6.

Sjöhult, Fredrik (2020). HD-domen förklarar – därför utvisas inte våldtäktsmännen, *Expressen*. 28 september.

Skifs, Björn et al (2017). Utvisa inte folk som gör allt för att bidra. *Expressen*. 17 december, s. 4.

9.3. Statistik och redovisningar

Brå, Brottsförebyggande rådet (2020). *Anmälda brott de senaste 10 åren*.

https://www.bra.se/download/18.1f8c9903175f8b2aa707aab/1617017191329/10La_anm_10_ar.xls

IOM, The International Organization for Migration (2020) *Mediterranean Arrivals Reach 110,699 in 2019; Deaths Reach 1,283. World Deaths Fall*.

https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/IOM_Mediterranean_3Jan2020.pdf

Migrationsverket (2020). *Årsredovisning*.

https://www.migrationsverket.se/download/18.2fa4056d1775f05c203633/1614757755760/Migrationsverket_%C3%85R_2020.pdf

Polisen (2020). *Polisens statistik verkställigheter 2012-2019*.

<https://polisen.se/contentassets/5653ec9d78f84664a3c033603ca6a237/polisens-statistik-verkstalligheter-2012-2019.pdf>

Polisen (2021). *Polisens statistik verkställigheter 2021*.

<https://polisen.se/contentassets/5653ec9d78f84664a3c033603ca6a237/polisens-statistik-verkstalligheter-2021.pdf>